

V Ljubljani, v oktobru 1923.

POPOTNIK

PEDAGOŠKI IN ZNANSTVEN LIST.

Letnik XLIV.

Štev. 9.—10.

V s e b i n a :

Razprave:

1. *Dr. Stane Rapè*: Uvod v individualno jugoslovansko vzgajanje . . . 201
2. *Hinko Druzovič*: Iz domovine šolske pevske metode 210

Iz šolskega dela:

1. *Eliza Kukovčeva*: Računstvo in merstveno oblikoslovje v smislu delovne šole. (Konec prih.) 214
2. *Albin Spreitz*: Iz prakse za prakso. (Nadaljevanje) 221

Telesna vzgoja:

1. *Dr. Ljud. Pivko*: Učni načrt za veje na posameznih orodjih 222

Razgled:

- A. Slovestvo. *Matija Valjavec*: Izbrani spisi za mladino. (*E. Gangl*). — *France Veber*: Znanost in vera. — Ponatisi in prevodi: *Funtek*: „Zlatorog“; *Meško*: „Ob tihih večerih“; *Korun*: „Spake“; *C. Doyle*: „Zgodbe Napoleonskega huzarja“; *Fr. Marryat*: „Morski razbojnik“; *M. Leblanc*: „Arsène Lupin“; *G. Radenbach*: „Mrtvo mesto“; *M. Burnat-Provius*: „Knjiga za tebe“; *Fr. Schiller*: „Marija Stuart“ (*Fr. Erjavec*); *M. Maeterlinck*: „Modra ptica“; *Fr. Erjavec*: „Kitajske narodne pripovedke“; *M. Komanova*: „Narodne pravljice in legende“; (-è). — Nove šolske in učne knjige: *P. Plesničar - R. Grum*: „Slovensko ozemlje (Jugoslavije I.)“; *J. Mešček - Fr. Drnovšek*: „Obči zemljepis za višje razrede osnovnih šol“; *T. Jedrlinič*: Druga srbska ali hrvatska čitanka za slovenske šole“; „Čitanka za izredne osnovne šole“; (-è). — *Dr. V. Šarabon*: Zgodovinske anekdote II. — *J. Jurčič - dr. I. Grafenaur*: Spisi VIII. 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231
- C. To in ono: Prvi izpit za meščanske šole na Sloven. (*J. L.*) — Cena življenja. (*E. Gangl*). Drobne pedagoške novice (*J. B.*) — Pripomba k poročilu o otroški razstavi v Zagrebu. — *Dr. Fr. Derganc*: Filozofski slovar. (Dalje.) 231, 232, 233,

Last in založba

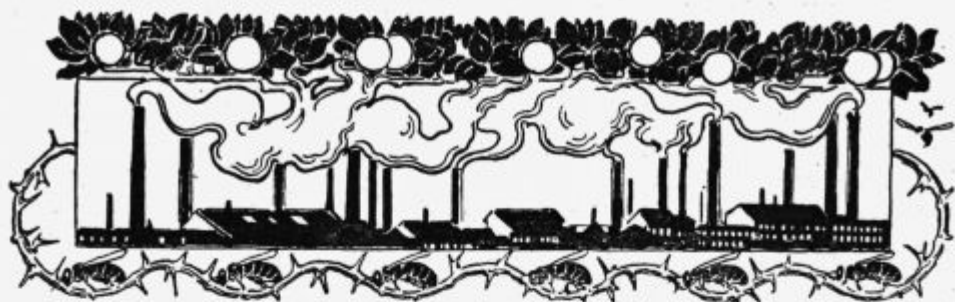
Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Uredništvo je prejelo od zadnjega zaključka naslednje liste in knjige:

1. **Zvonček.** List s podobami za slovensko mladino. — Ljubljana. Leto XXXIV., štev. 6, 7, 8.
2. **Slovenski Učitelj.** Glasilo jugoslov. krščanskega učiteljstva. — Ljubljana. Leto XXIV., štev. 5—6, 7—9.
3. **Čas.** Znanstvena revija »Leonove družbe«. — Ljubljana. Letnik XVII., zvezek 5.
4. **Prerod.** Glasnik za нравno povzdigo naroda. — Ljubljana. Letnik II., št. 4.
5. **Napredak.** Naučno-pedagoška smotra. — Zagreb. Tečaj LXIV. Sveska I.—II., III.—IV.
6. **Učitelj.** Pedagoški in znanstven list. — Beograd. Letnik III., štev. 9/10.
7. **Nastavni Vjesnik.** Izd. Društvo hrv. srednješk. profesora. — Zagreb. Knjiga XXXI., sv. 8/9, 10.
8. **Pedagogické Rozhledy.** Vydává Dědictví Komenského. — V Praze. Ročník XXXIII., sešit. 4.
9. **Věstník** Československého pedagog. ustavu J. A. Komenského. — V Praze. Ročník I. Číslo 5, 6.
10. **Komenský.** — V Zabřezě. Ročník L. Číslo 10, 11, 12, 13, 14, 15.
11. **Škola městanská.** — V Praze. Ročník XXV. Číslo 12, 13, 14, 15.
12. **Pavel Fleré: Peta čitanka.** — Slov. čitanka za osnovne šole peti del. — Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani 1923.
13. **Vilko Mazi: Čitanka za izredne osnovne šole.** — Izd. kr. zal. šol. knjig in učil. Ljubljana 1923.
14. **Schreiner-Hubad-Černej: Čitanka za obče ljudske šole. II.** — Kr. zal. šol. knjig in učil. Ljubljana 1923.
15. **P. Plesničar - R. Grum: Zemljepis Jugoslavije I. Slovensko ozemlje.** — Natisnila in zal. Učiteljska tiskarna v Ljubljani 1923.
16. **J. Mešiček - Fr. Drnovšek: Obči zemljepis za višje razrede osnovnih šol.** — Natisnila in zal. Učiteljska tiskarna v Ljubljani 1923.
17. **J. Brinar: Domoznanstvo.** — Zal. Goričar & Leskovšek. Celje. 1923.
18. **Jos. Bučar: Zgodovina novega veka za nižje razrede srednjih in njim sorodnih šol.** — Zal. Jugoslovanska knjigarna. Ljubljana 1923.
19. **France Veber: Znanost in vera. Vedoslovna študija. »Pota in cilji« 15.—16.** — Zal. Tiskovna zadruga. Ljubljana 1923.
20. **Franjo Žgeč: Problemi vzgoje najširših plasti našega naroda.** — Izd. in zal. UJU poverj. Ljubljana. 1923.
21. **Fr. Erjavec: Kitajske narodne pripovedke.** — Natisnila in založ. Učiteljska tiskarna. Ljubljana 1923.
22. **Manica Komanova: Narodne pravljice in legende.** — Tisk in zal. Učiteljske tiskarne. Ljubljana 1923.
23. **Maurice Maeterlinck - J. Bernot: Modra ptica.** — Tisk in zal. Učiteljske tiskarne. Ljubljana 1923.
24. **Dr. V. Šarabon: Zgodovinske anekdote II.** — Zal. Jugoslovanska knjigarna. Ljubljana 1923.
25. **J. Jurčič: Spisi VIII.** — dr. J. Grafenauer. — Zal. Jugoslovanska knjigarna. Ljubljana 1923.
26. **Милан М. Томић. Зоологија за учитељске школе и више разредне средњих школа. I. С човеку (Антропологија).** — Хзд. хнижаре Рајховића и Ђуховића. Београд 1923.

Redakcija te številke se je zaključila 1. septembra 1923.

DR. STANE RAPE.

UVOD V INDIVIDUALNO JUGOSLOVANSKO VZGAJANJE.*

Pedagogika v razvoju svetovja. V kolikor moremo zasledovati nastajanje in razvoj posameznih ved v preteklosti, nam vsako poizkušano očrtanje geneze vsaj v splošnem nudi povsod enakomerno sliko postopnega razvoja in izpopolnjevanja. Iz najprimitivnejšega, lahko rečemo podzvestnega ali celo instinktivnega vzgojnega vplivanja odraslih na otroke, ki je znak prve etape človeškega družabnega razvoja, se polagoma izkristalizira zavestno zidana in upravljana zgradba — vzgojstva. Dočim spočetka nihče smotreno ne sreči za vzgojnimi najstvom (izraz »najstvo« sem prevzel od g. univ. prof. Vebra s pomenom tega, kar naj bo), marveč le instinktivno sledi zakonu samoohranitve, nastopajo polagoma znanstveno podkrepljeni sistemi vzgajanja, kojih stremljenju odgovarja vzpostavitev vsakokratnih smotrov vzgojstva za dotično dobo. Ako preskočimo prav prve početke zavestnega vzgojnega vplivanja, ki ga moremo rekonstruirati le s sklepanjem na tedanjo družabno stopnjo, koje odsev je bil, ter ako pristopimo k tolmačenju vzgojnih smotrov, ki so nam jih zapustili vzgojitelji teoretiki in praktiki, si lahko ustvarimo kolikor toliko precizno sliko razvoja vzgojstva in pa njegovo sedanjo obliko.

Preden pa se ozremo na posamezne definicije, si oglejmo, kaj je vzgojstvo v svojem bistvu.

Univ. prof. dr. Veber je napisal v svojem »Uvodu«: »Tisti, ki goji neko znanost, ipso facto, nekaj o nečem razmišlja in sicer v svrhu spoznavanja tega nekaj. Pod vidikom tega smotra znanost pač ni ničesar drugega, nego neko urejeno razmišljanje.« Da mora vsakdo, ki razmišlja, razmišljati o nečem, mislim, da ni potreba še posebej povdar-

* Poročilo na kongresu UJU v Ljubljani 1923.

jati. Tako pridemo do nujnega zaključka, da mora tudi vsaka znanost, ki je pravzaprav neko urejeno razmišljanje, imeti svoj predmet, ki ga raziskuje. V našem slučaju tvorijo predmet našemu razmišljanju naloge in pa pota modernega vzgajanja. Ako oboje združimo in v praksi izvedemo, pridemo do pojma — vzgajanje — ki je precizno določen po uvrstitvi v razmerje do glavnih dveh temeljnih ved pedagogike: etike in psihologije. Znanstvena etika nam kaže naloge, ki naj jih vzgojitelj reši, psihologija pa odkriva pota, po katerih mora vzgojitelj stopati, ako hoče doseči uspehe.

Moja definicija vzgajanja bi tedaj bila:

Smotreno aktivno udejstvovanje, ki skuša realizirati najstva, zgrajena na zakonih znanstvene etike, po s psihološkimi zakoni najdenih potih, imenujemo vzgajanje.

Vzgojeslovje pa je v skladu s tem veda, ki sistematizira smoter in pota vzgajanja.

Tradicijske teorije. Tu naj omenim vzgojni intelektualizem, ki je osobito drastično izražen v naukih Sokrata, ki izvaja, da se dá čednost priučiti (arete episteme) in da izvirajo vse napake iz nevednosti. Glavna napaka tega naziranja je v tem, da povzdičuje do ekstrema intelekt in forsira pri vsem tem le enostranski razvoj človeškega individua. Ta tendenca se kaže skozi vsa stoletja, dasi nastopajo od časa do časa tudi druge teorije na pr. vzgojni spiritualizem, ki zanika, da bi bilo življenje samo sebi namen, in trdi, da mu to tvori le pripravo za končni cilj — večno srečo v Bogu. Izrazit zastopnik te struje je Jan Amos Komensky in ostali tudi današnji vzgojitelji iz cerkvenih vrst. Vsi ti ekstremi so izzvali novo teorijo vzgojni racionalizem, ki se skuša prilagoditi prirodnim zakonom vsaj v toliko, da forsira za svoj temeljni stavek »mens sana in corpore sano« (Juvenal), obenem pa se naslanja še na izsledke predhodnih teorij. John Locke odločno nastopa v svojem delu za ta dva principa tako, da ga moremo sprejeti med predhodnike vzgojnega naturalizma, ki je našel v Jean Jaques Rousseau-u najizrazitejšega zastopnika. Njegova teza »vse je dobro, kar pride iz stvarnih rok, vse se pokvari v človeških rokah« je revolucionirala dotedanje tradicionalno vzgojstvo in ga pokrenila v povsem novo smer, koje epigoni so bili filantropi in deloma novohumanisti.

Od tu dalje se pojavljajo vedno z nova kombinacijski sistemi starih teorij z malenkostnimi izpremembami. Zdaj se povdarja, da je temelj uspešnega vzgojnega vplivanja to, zdaj zopet nekaj drugega in mirno lahko trdimo, da so tudi najmodernejše zahteve med modernimi vedno, ali pa vsaj po večini le iznova odkrite, stare pozabljene resnice.

Zasluga moderne je, da je pritegnila v svoje področje vse ono, kar tvori temelj pravega vzgajanja, da je postala praktični korelat teoretičnih znanosti, ki raziskujejo sicer iste predmete kot na pr.: psiholog, etik itd. s povsem drugega vidika. S tem pa mora sprejeti tudi njihove zakone, ki ustvarjajo, iz sicer starih resnic nove cilje in predvsem seveda tudi nova pota našemu vzgajanju.

Moderne težnje. Zdi se mi, da bodo te težnje najenostavneje in najprecizneje označene s stavkom: Vzgojiti moramo bitje, ki bo našlo že v tem življenju samem *raison d'être* za svoje bivanje in ki bo zmožno samostojno reševati vse tiste naloge, ki jih stavi nanj vsakdanje življenje. V dosego tega pa je potrebno temeljito poznanje vseh zakonov življenja na tem svetu in zopet se je treba obrniti predvsem na dve vedi: etiko in psihologijo.

Dočim nam prva na znanstveni podlagi predpisuje norme, ki so veljavne v splošnem za vsakogar in za vse čase in se kot take torej ne morejo bistveno razlikovati od norem starih filozofov, v kolikor ti niso izhajali iz napačnih premis, je psihologija veda, ki je v neprestanem izpopolnjevanju, in je tedaj vezana tudi na čas, v kojem je nastala.

Nasloniti se hočem na eksaktna izvajanja univ. prof. dr. Vebra o duševnosti in pristati na njegovo razdelitev v

1. doživlja je uma
2. doživlja je nagnjenja,

ter na tej podlagi graditi dalje. Ako imamo štiri elementarne vrste doživljanja (predstave, misli, — čuvstva in stremljenja) in ako to doživljanje de facto tvori svet zase, potem sledi nujno, da mora moderni vzgojitelj brez obotavljanja pristopiti k podrobnemu opazovanju tega posebnega sveta in spoznavanju njega vpliva na vsakdanjost. Pri tem raziskovanju bo našel, da odgovarja vsakemu doživljanju s to in to vsebino v smislu brezčasne nujnosti tudi le ta in ta nepsihičen pojav kot njegov »predmet«; iz česar sledi, da je ominentne važnosti vsako vplivanje na pravilen razvoj otrokove psihe. Ako hočemo ustvariti otrokovo dušo, moramo temu primerno pospeševati in oblikovati tako otrokovo umsko (predstave, misli) kot njegovo nagonsko (čuvstvo, stremljenje) doživljanje. Tu tiči jedro razlike med takozvano tradicionalno in moderno prakso pri vzgajanju. Dočim je prva protežirala intelekt in zanemarjala čuvstveno plat, ali je pa oboje celo stavila v robstvo pripravi za posmrtnost, upošteva druga vsaj v teoriji, ki polagoma tudi že pronica v prakso, oboje enakomerno in skuša najti sredstva ter pota za dosego harmonične človeške duše.

S tega stališča se mi zdi potrebno, kritično analizirati definicijo dr. Fr. Žgeča, ki se glasi: » Vzgoja je razvijanje vseh produktivnih sil (teh plasti) in predeterminiranje njih hotenja na rešitev nalog da-

našnje dobe.«¹ Ponesrečen se mi zdi izraz »vzgoja«. Glasilo naj bi se »vzgajanje«, ki pomeni nekaj trajajočega, medtem ko smatram pojem »vzgoja« za nekaj dovršenega, ki ne more biti stavljeno v sklad z ostalimi trditvami: . . . je ravijanje itd. Dalje moram konstatirati, da vzgajanje ni in ne more biti razvijanje produktivnih sil in prederterminiranje hotenja na rešitev itd. Vzgajanje more biti le gotove vrste vplivanje (udejstvovanje), ki eventualno pospešuje ali pa zatira razvoj sil v otroku, nikakor pa ni razvijanje samo! Istotako vzgajanje kot trajajoče vplivanje ne more biti predeterminiranje hotenja gotovih nalog. Ako uporabljam pojem »predeterminiranje« pri vzgoji, potem hočem reči s tem, da sem v človeku ustvaril razpoloženje, ki bo pri takih in enakih prilikah v gotovem smislu reagiralo. To je pa mogoče takrat, če je vzgajanje že končano, ako je človek v z g o j e n, nikakor pa ne takrat, ko se vzgajanje šele vrši. Žgečeva definicija se mi zdi tedaj pogrešena, ker istoveti vzgojo z razvijanjem sil in predeterminiranjem človeškega hotenja. Vzgajanje je po eni strani le vplivanje na razvoj duševnih in telesnih sil gojenca, po drugi strani pa nastopa predeterminiranje hotenja v njem šele po končanem uspešnem vplivanju. Tudi sem mnenja, da predeterminiranje kot tako ne more biti bistvena komponenta modernega vzgajanja, nego da je tvorilo prav do zadnjega časa samo glavni m i n u s tradicijskega vzgajanja. Res je, da bi bilo vsako vzgajanje brez možnosti predeterminiranja v človeškem hotenju izključeno, vendar naša moderna stremljenja ne gredo za tem, da predeterminirajo hotenje na gotovo rešitev nalog današnje dobe, marveč za tem, da človeka usposobijo za spoznanje potreb, ki jih prinaša dotična doba in pa da razvijejo v njem spavajoče sile, ki bodo zmožne, da te potrebe izpremene v realnost. Vzgajanje mora staviti poleg moralnih vrednot, ki tvorijo cilj vsemu človeškemu stremljenju (tu bi veljalo predeterminiranje) kritičen razum, za spoznanje teh vrednot in pa sile za njih realiziranje. Od trenutnega stanja v razvoju človeštva, pa do ciljev, ki sem jih bil postavil kot zadnji smoter našega človeškega stremljenja, so etape, ki jih mora vsaka generacija za se spoznati in najti pota za njih uresničitev. V trenutku, ko bi se vzgojitelji postavili na stališče predeterminiranja v Žgečevem smislu, bi bil vsak napredek izključen, ker bi stara generacija, ki ima edina vzgajanje mlajše generacije v rokah, a priori onemogočila s svojim vzgojnim vplivanjem razvoj novih idej in novega udejstvovanja. V Barthovi definiciji vidim isto, kar povdarja Žgeč, le da ni izrečno predeterminiranje povdarjeno. Kaj naj bi pa sicer pomenilo izvajanje: »Die Erziehung ist die Fortpflanzung der Gesellschaft«? In Bežek? » . . . usposobitev doraščajočega roda za nastop kulturne dedščine.« Ali ni tudi tu izraženo vse ono, kar hoče Žgeč? Ako hočem

¹ Fr. Žgeč: Problem vzgoje najširših plasti našega naroda. — Str. 22.

koga usposobiti za nastop kulturne dedščine, moram v njem najprej razviti vse produktivne sile, ki bodo lahko sprejele dedščino, obenem pa tudi predeterminirati hotenje, da jo bodo v našem smislu še nadalje negovale in razvijale.

Zdi se mi, da se ne motim, če trdim, da je Žgeč pač precizneje definiral tradicijsko vzgajanje, ni pa razluščil jedra moderne, kakor se je bil namenil.

Iz vsega tega pa naj sedaj sledi, kar smatram za pravilnost in točnost svoje zgoraj navedene definicije vzgajanja.

Za vse čase bo, po našem dosedanjem pojmovanju, veljal za aktivno in smotreno vplivanje odraslih na nedorasle, izraz vzgajanje. Smoter tega vplivanja bo v realiziranju najstev, ki jih predpisujejo potrebe tejanje dobe in ki so v skladu z zakoni etike kot skrajnimi najstvi človeškega življenja. Pota do realiziranja teh najstev nam bo pa vedno odkrivala psihologija posameznikov in pa mase.

Pa preidimo h konkretiziranju individualnega modernega vzgajanja.

Pri našem bodočem razmišljanju pride v poštev le psihologija, dočim je smoter vzgojnega vplivanja, ki nam ga narekujejo potrebe časa v skladu z zakoni znanstvene etike, sličen vsaj v svojih najzadnjih konsekvencah za vse čase in vse kraje. Le pri prvi se moremo ozirati na narodovo individualnost, le tu se nam kažejo posebnosti, ki jih je pri vzgajanju treba še posebej upoštevati, dočim je druga plat skupna vsemu človeštvu. Da bomo videli, na kaj naj se predvsem obrača naša pažnja, hočem v kratkih obrisih podati karakter posameznih jugoslovanskih plemen, v kolikor mi je slična karakteristika omogočena po znanstvenih izvajanjih naših zgodovinarjev.

Slovenci. »Nemci niso prišli na Slovensko ne kot osvoboditelji ne kot tlačilci. Hladno so zrlí na nove podanike. Našli so ves narod v suženjstvu — niso imeli povoda, da bi ga rešili. Sužnje so rabili že itak doma v svojem gospodarstvu. Odkazali so mu torej po domačem zgledu isto mesto kakor svojim dosedanjim hlapcem in mu naložili hlapčevsko tlako. Zdaj pa pomislimo: narod teptan, zmlet v prhek zdrob, v oblasti divjakov, po katerih ni plala sorodna kri, ki bi blažila njih okrutnost, naj bi si vzgojil v onem času krepko generacijo, narodov značaj. In njih možgani in srca so vendar morala biti tudi suženjska.« (Po univ. prof. dr. Hauptmannu: Staroslovenska družba in njeni stanovi.)

Hrvati: Ksaver Šandor Gialski, hrvatski romansier, je zapisal na koncu svojega romana »U noći« sledeče: »Oj bjedna Hrvatska, kroz milijune usta ponavljaj vječnu molitvu: Daj nam o Bože, pošteni kruh, oprosti nam grijehe naše, tako mi praštamo dužnicima našim in ne uvedi nas u napast, već izbavi nas, od svakoga zla i daj nam značaje va, daj nam značaje va!« In Pilar piše: »Imamo ljudi, dapače i spo-

sobne, ali niso čitavi ljudi, niso značajeви! U opšte držim, da je čekanje na pomoč izvana, na djelovanje neke više sile mimo nas samih, jedan od bitnih momenata slabosti hrvatskog karaktera. Jer ovo čekanje pomoći iz vana sprečava hrvatskog čovjeka, da razvije bez ostataka sve sile, koje u istini u njemu drijemaju.»

Srbi. Ob svojem prihodu na jug so imeli Srbi isti defektni tip svojega značaja kot vsi ostali Slovani, ki jih opisuje Kozarac sledeče: »To su dobre duše, dobra srca, bistre glave, ali ih nije prepustiti samima, uvijek treba nekoga ko ih vodi i na posledku i po svojoj volji ravna,« kajti izšli so iz vzhodne Evrope, kjer so jih vabile nedogledne stepi in ustvarjale življenju primeren njihov tip, a so v toku zgodovine v večnih bojih s Turki in po cerkveni osamosvojitvi, ko je genijalni Sava za svojo domovino postavil avtokefalno narodno cerkev, so napeli in razvili svoje najboljše sile. Izpopolnili so svoj značaj v smeri kolonijalnega tipa, stekli so si svojo duševno prožnost, otresujoč se spon, v katere jih je doma vklepal plemenski duh. Ob roki tega brata pa smo stopili zdaj Slovenci in Hrvati naenkrat v svetovno areno. (Po Lj. Hauptmannu.)

Tako imamo sedaj približno očrtano plemensko individualnost, ki nam v glavnem kaže nujno izpopolnitev vzgojnega vplivanja na iskristaliziranje značaja. Ako hočemo dvigniti naš jugoslovanski narod v kolo drugih evropskih narodov, da bo tekmoval kot njihov vreden konkurent za kulturne dobrine, potem se mora naše vzgojstvo temeljito pobrigati za poglobitev vseh tistih vzgojnih činiteljev, ki omogočajo vsestranski in harmonično zaokroženi tip jakega značaja.

Osnovna šola. Na najširše plasti našega naroda more zaenkrat vplivati le osnovna šola, ki je pristopna vsem in prav zato potrebna naše posebne pažnje.

Naša osnovna šola je zvesta slika šol onih držav, pod kojih vplivom smo živeli stoletja, zato ne bo pretežko dognati glavnih nedostatkov, ki nas tarejo. Narod, ki je bil tlaččen, je moral vdihavati v svoj zdrav organizem zastrupljeni zrak, moral je sprejemati čut zavisnosti in nesamostojnosti dozo za dozo tako, da mu je polagoma mineval vsak smisel za lastne nacionalne potrebe, v kolikor te niso bile neposredno v zvezi z življenjem in njega ohranitvijo. Večno zapostavljanje za drugimi, neprestana tlaka gospodarjem je doprinesla svoj del k že itak zanemarjenemu šolskemu sistemu (ne toliko v organizatornem, kakor v idejnem smislu) in ni čuda, da smo potem vzgajali ljudi, ki upravičeno slove kot izborni delavci, uradniki itd., ki pa v največ slučajih pogrešajo samostojnosti, široke koncepcije in iniciative. Mi smo iz izbornega materiala v naši šoli vzgojili še izbornejše tlaččane, nismo jim pa mogli v dosedanjem sistemu vcepiti produktivne sile, ki jo vsaj mi Jugoslovani tako težko pogrešamo. Naša deca je postala inteligen ten stroj, ki potrebuje tuje sile, tujega nagona, da vrši začrtano delo. Ni naključje, če končava Hauptmann svojo

študijo »Priroda in zgodovina v razvoju Jugoslavije« z besedami: »Srb bo dal naši državi jeklenost svojega tipa, Slovenec solidnost notranje uprave in Hrvat blesteči čar aristokratske kulture.« Tu je izražena globoka resnica, ki kljub blesteči harmoniji, ki se na prvi pogled odkriva v enotnem tipu jugoslovanskega naroda, jasno dokumentira defekte v značaju, ki smo jih omenili že zgoraj. Naloga osnovne šole in vse ostale vzgoje in izobrazbe je, preliti vse te tri posebnosti, ki so danes ločene po posameznih plemenskih skupinah, v nerazdružno enoto. Strinjam se zato z izvajanji Žgeča, ki pravi: »Odstraniti ie treba vse, kar je doslej dušilo sile učenca ter pritegniti novih vzgojnih činiteljev, ki bodo vodili res k našemu smotru vzgoje. Odpraviti je potreba predvsem papirnatu avtoriteto, vsiljeno disciplino in pasivno poslušanje učenca. Knjiga naj kar največ zamenja produktivno delo v šolskih prostorih, na šolskem vrtu, v šolski kuhinji, na šolski njivi in v šolskih delavnicah.«¹

Kratko: iz dosedanje šole učilnice, kjer učenci povečini pasivno sprejemajo učno snov, naj se razvije produktivna šola, kjer bodo gojenci samo po navodilih vgojiteljev našli gotove izsledke in se s tem vadili v samostojnem delu.

Tak ustroj osnovnih šol, ki jih propagira tudi Žgeč po nemškem in ruskem vzorcu, bi bil pa še vedno pomanjkljiv, ker bi nam ne nudil dovolj prilike za vsestranski razvoj otrokove duše. Tudi propagirana produktivna šola lahko zaide v ekstreme, ki so prav tako škodljivi, kot je današnji tip učilnice, saj v marsikaterem oziru s svojim delom in njega značajem vodi do praktične spretnosti, ki ubija iskrost in prisotnost duha, če ta ni bila na svoj način negovana in vežbana. Vrhu tega vodi pretirana produktivna šola do materijalizma, ki mu more priti v okom edinole na trdni moralni podlagi fundirano vzgajanje. Nujno potrebno se mi zdi tedaj uvesti že v osnovno šolo praktične in teoretične moralne vaje, ki niso samo pridobitev z ozirom na нравstveni nivo našega naroda, marveč predvsem tudi kot stabilna os vsega našega bodočega vzgajanja in učenja v šoli.

Med učnimi predmeti, kjer bodo zasidrana malenkostna teoretična vprašanja in njih tolmačenje, prihaja v prvi vrsti v pošteve veronauk, nazorni nauk in jezikovni pouk. Poglejmo, kako bi bilo možno v zvezi z raznimi činitelji urediti to vprašanje. Predpogoj vsega uspeha pri vzgajanju je, da postopa vzgojitelj pri svojem vzvišenem poklicu dosledno, otrokovemu razumu primerno, brez vsakršnih nesoglasij med samim seboj in načeli, ki jih podaja. Vse vplivanje mora biti podrejeno enemu smotru, kar pa postane mnogokrat težko, ker gojenec ni v izključnem

¹ Istotam.

varstvu enega učitelja, saj se deli celo na osnovni šoli pouk po strokovnih učiteljih (razrednik, veroučitelj, tu in tam še učitelj telovadbe in petja . . .), ki tudi v najboljšem slučaju ne streme k istemu cilju po istih potih. Razumljivo je, zakaj se tolikokrat poudarjajo posebni uspehi samostanskih šol ali pa internatov! Dasi tudi v takih slučajih ni kolizija nasprotujočega vplivanja povsem izključena (milje, domača hiša, življenje sploh . . .), je brezdvoma vsaj v pretežni večini enotnejša kot v ostalih vzgojnih institucijah. Semkaj lahko tudi prištevamo nedostatek, ki nastopa v vseh šolah, ko gojenci letno ob prestopu v višji razred izmenjajo svojega vzgojitelja.

Poleg vsega tega pa ima globok vpliv na otroka domača hiša in predvsem njegov ožji milje: součenci in tovariši pri igrah. Prva naloga bi tedaj bila premostiti, v kolikor je to mogoče, nesoglasja vseh teh vzgojnih faktorjev, kar naleti že pri učnem osebnju samem mnogokrat na težak odpor. Predočiti si moramo le dejstvo, da obstojata tudi v vzgojstvu poleg ostalih dve ekstremni struji, ki se delita po temeljnih mnenjih, ki jih zastopajo učenjaki na podlagi naziranj o smotru vsega zemeljskega življenja, odnosno potrebe ozira na posmrtnost.

Prvi smatrajo življenje le za nekak predhodnik pravega veselja in blaženosti po smrti, za koje je treba žrtvovati vse. Bivanje tu jim je le sredstvo za doseg sreče v posmrtnosti, zato tudi ne priznavajo prve in bistvene potrebe napredka in zaokroženosti delovanja na tem svetu, nego vzgajajo za posmrtnost.

Drugi pa zahtevajo predvsem ozir na realnost; življenje tu jim je smoter, posmrtnost postranska stvar. Ni moj namen razmotrivati na tem mestu o metafizičnih vprašanjih. Ako pa vzamemo obe ekstremni naziranj, med kojima je še nebroj drugih nijans, objektivno v pretres, potem mi tega niti potreba ni, ker smatram vse dolge debate in prepire o tem le za nespornost, ki so mnogo doprinesla do nejasnosti in nepotrebne boja. Brez ozira na vse to, kaj me čaka po smrti, brez bojazni pred peklom in brez hrepenenja po plačilu v nebesih, mi narekujejo npravstvena dejstva v tem življenju striktno pot, ki ji moram slediti, če hočem doseči ideal stremljenja vsega človeštva, ki je — *p o s t a t i č l o v e k i n l e č l o v e k*. Samo en smoter življenja je mogoč. le po tem stremi človeštvo, kako bi ustvarilo pravega človeka na zemlji. Z dosego tega smotra je vezana najvišja mogoča sreča in s tem je dana realna podlaga človeški naravi, ki v vsem teži za srečo.

Kar se tiče miljeja, slabega in morda šoli povsem nasprotnega vplivanja na otroka v družini, je možno upati na izboljšanje le tedaj, če bo skušal vsak posameznik po svojih močeh pripomoči k izboljšanju bednih socijalnih razmer in pa če bodo odgovorni činitelji zaeno z vsem svojim aparatom resno delovali v smeri moralnega preporoda vsega našega

naroda in človeštva sploh. Česar ne bomo mogli doseči pri stari generaciji, to bo v našem smislu vzgojena mladina učinila v svoji zreli dobi in tako stopnjema pripomogla, da se vedno bolj približamo — človeku idealu.

V dosego tega pa je potrebno vzgajanje v smislu, ki sem ga omenil že zgoraj, kjer združujemo moralno izvenkonfesionalno vzgajanje z reformirano produktivno šolo.

Mislím, da bo ravno na ta način pojmovano vzgajanje prožilo tiste sile, ki jih potrebujemo za izpopolnitev svojega defektnega značaja.

Da je z reformo osnovne šole v zgoraj omenjenem smislu nujno združena tudi reforma srednjih šol (učiteljskih), mislim, ni treba posebej povdarjati. Ker se je o tem že izvršila debata na kongresu, hočem v kratkem podati le sledeče misli:

Vse naše vzgojne institucije so plod stoletnega razvoja družbe, zato nujno nosijo pečat reakcije, ki se v naših časih kaže s tem večjo odločnostjo. Ako hočemo, da bodo odgovarjale svojemu namenu, jih moramo postaviti na povsem drugo podlago z drugimi vzgojnimi smotri. Dočim danes gojence natrpavajo z najrazličnejšimi izsledki in pogreški, ki so plod raziskavanj, le zato, da jih pač poznajo in so zmožni položiti izpite, morajo naša bodoča vzgojevališča računati v prvi vrsti z neposrednimi potrebami, ki jih stavi življenje na samostojne osebnosti in biti morajo dovolj jaka, da nudijo gojencu, če ne več, vsaj oporo pri ustvaritvi pravilnega pojmovanja sveta in življenja, ki odgovarja potrebam časa.

Na kratko bi tedaj podalo moje izvajanje sledečo sliko:

1. Vzgojne institucije, ki so namenjene narodu, morajo biti zasidrane v njegovi individualnosti in morajo odgovarjati njegovim nacionalnim in kulturnim potrebam.

2. Za izkristaliziranje pravega in klenega jugoslovanskega tipa (značaja) potrebujemo reformirano šolstvo in to predvsem osnovno ter z njim v zvezi reformo srednjih šol in univerze.

3. Reforma osnovnega šolstva naj se izvrši v tej smeri, da postanejo šole učilnice — vzgojevališča in produktivne šole. Takoj naj se uvede sistematičen etičen pouk s takim ustrojem šolskega življenja, ki daje dovolj prilike za praktično izvrševanje teoretičnih nauk in, ki je združen s koncentracijo celotnega pouka v smeri k npravstvenemu izpopolnjevanju človeka.

4. Reforma učiteljšč se mora izvršiti čim preje in to v smislu, ki bo odgovarjal modernim potrebam z ozirom na reformirano osnovno šolo. Taka reformirana učiteljšča imajo vsa prava ostalih srednjih šol in matura, položena na učiteljšču, odpira pot na visoke pedagoške šole ali učiteljske akademije, ki so ravnopravne z ostalimi univerzitetnimi fakultetami.

H DRUZOVIČ:

IZ DOMOVINE ŠOLSKE PEVSKE METODE.

V Švici je tekla zibelka šolski pevski metodi. Na eni strani so bili podani pogoji za to v razpoloženju planinskega prebivalstva k petju, na drugi strani pa se je javljalo pedagoško delovanje Pestalozzijevo tudi posredno v tem, da je bila podana izpodbuda k nastanku šolske pevske metode. Pestalozzi sam ni bil muzikalen, tu se tudi ni bavil s pevskim poukom. Ker pa je zahteval v svojem odgojnem smotru razvijanje vseh prirojenih človeških sposobnosti in to v polnem obsegu, je pač moral upoštevati pri tem tudi umetniške učenčeve zmožnosti. Vplival je radi tega na tiste svoje sodelavce, ki so bili v večji meri muzikalno naobraženi, da so začeli razmišljati o vprašanju šolske pevske didaktike. Nastale so na ta način prve pevske metodike, ki so stvarjale podlago vsemu poznejšemu delovanju na tem torišču (Pfeiffer, Nägeli, i. dr.). Marsikatero metodiško zahtevo, ki se danes podaja kot moderna izumitev, najdemo zasnovano že pri teh prvih metodičarjih. Posledica delovanja omenjenih pedagogov je bila predvsem ta, da se je v domači deželi čedalje bolj začelo uvaževati sistematsko metodiško postopanje pri pevskem pouku, in to je rodilo tekom enega stoletja uspehe, katerim se danes upravičeno čudimo. V Švici se na pedagoškem torišču ne eksperimentira toliko, kakor v Nemčiji; tam se metodiške pridobitve, ki so enkrat dokazale v praksi svojo življensko moč, ne izmenjujejo tako izlepa. V tem leži prednost, ki zasužura učnemu postopanju gotovo stalnost in odgovarja tudi — rekel bi — bolj konzervativnemu značaju prebivalstva goratih pokrajin. Svojim izkušnjam, ki sem si jih pridobil v Švici povodom hospitacije (l. 1905.), pripisujem radi tega tudi večjo važnost,* kot pa poznejšim naučnim potovanjem v Nemčijo, v svrhu poseta nadaljevalnih tečajev. (Informativni tečaj v Berlinu l. 1911., in tečaj za tonbesedno metodo v Würzburgu l. 1914.)

* Po vzoru B. Kuhnejeve »Gesanglehre für schweizerische Volksschulen« je tudi sestavljena Pesmarica II. in III.

Ko so neko nedeljo zjutraj vabili zvonovi predmestne cerkve v Zürichu k božji službi, sem vstopil tudi v prijazno helvetsko svetišče. Nad prižnico se nahajajo v ospredju velikanske orgle, na katerih igra mojster svojega poklica. Pred pridigo in po nji zadoni po cerkvi skupno petje cele občine in sicer — ljudsko petje v ubranem četveroglasnem mešanem zboru. Tukaj je poslušalec bil pod vtisom nepremagljive moči petja velikih mas, v primernem akustičnem prostoru. Da mora tako organizirano ljudsko petje temeljiti le na uspehih šolskega pevskega pouka, si pač lahko takoj mislimo. In o tem sem se tudi prepričal, ko sem obiskal drugega dne v ta namen šestrazredno predmestno primarno šolo ob »Zürichhornu«. Hišni predstojnik* je radevolje takoj izpremenil urnik v nekaterih razredih, tako da sem mogel nepretrgoma prisostvovati pevskemu pouku v treh razredih. Po svojih zapiskih hočem podati kratke učne dispozicije.

Šesti razred. Kot učni pripomoček ima učitelj taktirko in piščalko-ubiralko. Učenci in učenke** imajo pri rokah, obligatorično v celem kantonu uvedeno pesmarico od Ruckstuhla.***

Okoli učitelja-dirigenta se postavijo v polkrogu pevci; sopranisti na desni, altisti na levi strani. Obravnava se nekaj dvoglasnih pevske vaj, pri čemer se je učitelj le posluževal piščalke v intonacijske svrhe. V drugi polovici učne ure pa se je obravnavala nanovo dvoglasna pesem. Učna pot je bila pri tem sledeča:

Ponavljjanje o tonovem načinu (d-dur), v katerem je bila pesem zložena. — Čitanje not prvega glasa, brez ozira na takt. (Posamezni učenci in zbor). — Ritmiško čitanje not prvega glasa v zboru. — Ritmiško čitanje not drugega glasa takoj v zboru. — Učitelj intonira temeljni ton (d), učenci zapoje trizvok. — Pevanje prvega glasa (v zboru) z imenovanjem not. — Pevanje drugega glasa istotako. — Dvoglasno petje na vokalu »a«.

Vse intervalske postope so učenci zapeli z veliko sigurnostjo à vista. Kot ponavljanje je sledila že znana dvoglasna pesem. Jasna vokalizacija, besedni naglas, izpreminjave v brzini in dinamiki, vse se je upoštevalo. Učencem se je bralo iz obrazov, da pojo radi. (Nanovo obravnavana pesem se v tej uri ni več pela z besedilom; to se je določilo kot učna tvarina prihodnje pevske lekcije).

* Hišni predstojnik (Hausvorstand) je le administrativni vodja šole. Izvoli si ga učiteljstvo dotične doše vsako leto. Učitelja pa izvoli šolski odbor na podlagi praktičnega nastopa v šoli.

** V Švici poznajo le mešane razrede.

*** Kdor se hoče z metodo natančneje seznaniti, temu nasvetujem metodično navodilo omenjenega avtorja. (Anleitung zur Erteilung eines methodischen Gesangsunterrichtes in der Primarschule. Založba: Orell Füssli — Zürich.)

Drugi razred. V Švici je ta razred prvi pevski razred, ker elementarni razred ne pozna petja. Vsakokratna učna lekcija traja pol ure in učitelj je uporabil dve tretjini učnega časa za metodiške vaje, ostalo tretjino pa za pevanje pesmic. Učenci so istotako zavzemali stoje prostor okoli učitelja pri šolski tabli. Učitelj intonira a ter ga zaznamuje s številko 5.* Učenci so morali samostojno nato intonirati ton 1 (d), kar jim očitvidno ni povzročilo prav nobenih težkoč. Intonirali so posamezni učenci, pa tudi celi zbor z imenovanjem števil. Sledili so na-to sledeče vaje, katere je učitelj sproti zapisoval na tablo:

1—5, 1—3—5, 1—3, 3—1, 5—4, 4—5, 5—3—1, 3—4—5, 5—4—3, 5—1, 1—2, 2—1, 1—2—3—4—5, 5—4—3—2—1.

Tem melodiškim vajam so sledile ritmiške vaje (v taktiranju), pri katerih je učitelj vsakokrat udarjal takt.

Te vaje so se končno združile z melodiškimi, tako, da je nastala na tabli sledeča slika:

12 | 33 | 54 | 30 | 35 | 54 | 32 | 10 | 34 | 55 | 35 | 10 | 23 | 45 | 35 | 10

H koncu so zapeli učenci že znane pesmi. Vsaka pesem se je intonirala s trizvokom. Pelo se je posamezno in v zboru, brez vsakega drugega učnega pripomočka.

Tretji razred. Petje po notah. Učiteljica se je istotako posluževala le piščalke in taktirke. Pevske lekcije je pričela s ponavljalnimi vajami v orientaciji v črtovju. Sledile so pevske vaje po notah, po z imenovanjem tonskih stopenj s številkami (temeljni ton se zaznamuje vselej s številko 1). Na steni je visela tabela s sledečimi pevskimi vajami po številkah:

1	2	3	4	5	6	7	8
1	7	1	2	3	4	2	3
1	7	6	5	4	3	2	1
1	5	4	3	2	1	7	1

Iz pevske šole (Ruchstühlove) se je obravnavala določena pevska vaja. Vaja se je najprej čitala z imenovanjem števil, nato se je popevala brez ritma in končno ritmično.

H koncu so zapeli učenci spet nekaj znanih pesmi, katere so se bile vežbale po sluhu, kajti v pouku petja po notah se še ni dosegla ona stopnja, ki je potrebna, da se more pesem popevati tudi po notah.

Ker imajo vse šole isti podroben učni načrt, kakor tudi obligatorično uvedene učne pripomočke (pesmarico, nastenske table), ima pevski pouk povsod, osobito pa v območju enega kantona, isto obliko.

* Kot peto stopnjo d-durskale, ki je učenčevi tonski legi na tej stopnji najprimernejša.

Do teh enakomernih splošnih uspehov pa se je povspelo ondoto šolstvo le na način:

a) Petju se v vseh šolskih kategorijah pripisuje velika važnost. To je v Švici nekaka tradicija; danes se javljajo uspehi sistematskega delovanja celega stoletja. — b) Enotnost metode in obligatorična uvedba učnih pripomočkov. Predmet ima pri tem seveda značaj umetniškega predmeta (in ne ročnosti). — c) Odmerjeni ste petju v primarnih in sekundarnih (osnovnih in meščanskih) šolah po dve uri na teden. — č) Muzikalna predizobrazba učiteljskega naraščaja je temeljita.

Povodom hospitacije na učiteljišču v Küßnachtu (ob Züriškem jezeru) sem dobil sledeče podatke: Smoter pevskega pouku na učiteljišču je izobrazba uporabljivih pevskih učiteljev in zborovodij, ki so v stanu, delovati v umetniškem in odgojevalnem zmislu. Pouk stremi po razumevanju in navdušenju za muzikalno lepoto, kakor tudi po vglabljanju v vsebino pesemske skladbe. — Istotako je še instrumentalni pouk v prvi vrsti v službi umetniške odgoje in ne — kakor pri nas — kot učni pripomoček pri poučevanju petja). — V umetniškem oziru se morajo gojenci uvajati v uporabo obligatoričnih učnih pripomočkov pri pevskega pouku. Ker se pri instrumentalnem pouku ne zahteva njegova uporaba pri poučevanju petja, ima ves instrumentalni pouk slično uredbo, kakor pa na glasbenih zavodih. Poučuje se v malih sekcijah (do 4 učence v eni učni uri) in ves pouk je individualnega značaja. To se tudi izraža v njegovi relativno-obligatorični obliki. — Gojenec se namreč pri vstopu v učiteljišče lahko odloči za klavir ali pa za violino, ki pa ostane potem zanj obvezen skozi celo šolsko dobo. (Pri vstopu se zahteva razen dobrega muzikalnega sluha še njegova bistrost (Hörschärfe), kar je posebno važno za učiteljski poklic sploh.) Pri klavirskem pouku se zahteva m. dr. še praktiško igranje zborovih partitur, kar pride v prid prihodnjim zborovodjem. Pevsko društveno življenje je v Švici izredno razvito in tudi dijaki imajo svoja pevska društva, ki nastopajo korporativno pri raznih pevskih udruženjih. Pevska kultura je tako razširjena, da dosežajo često vaški pevski zbori umetniško višino in tekmujejo z uspehom pri raznih pevskih tekmah. Odgojevalni uspehi umetniškega pouka torej niso zlahka kje tako očevidni, kakor pa ravno v tej državi. Ondoto vztrajno in smotreno delovanje naj bi nam bilo vzor!

IZ ŠOLSKEGA DELA.

E. KUKOVČEVA:

Računstvo in merstveno oblikoslovje v smislu delovne šole.

Ne da se tajiti! Vse naše računice so zastarele in le malo rabne.

Sicer pa za osnovno šolo računic niti treba ni. V smislu samopridobitnosti naj si izmislijo učenci računske naloge sami. Treba je le novega učnega načrta.

Pač ostane stari, vekoveljavni računski sestav, toda snov za odmišljanje istega je zajeti iz krajevnega žitja, in si jo mora vsak učitelj sestaviti sam. Vodilni so v splošnem izreki Pestalozzija in Rousseauja. 1. Pestalozzi: »Oblika, število in beseda naj bodo osnove pouka in stopice, po katerih se razvija duševna sila. Otrok naj nazira, potem odmišlja. Neizogibno je, da bo končno znal.« — 2. Rousseau: »Merite, štejte, tehtajte, primerjajte! Emil naj se ne uči učenosti, marveč naj jo izumi (empirijs). Svet mu bodi edina učna knjiga, poiskusi naj ga izmodrijo. Geometrije se naj uči dejansko; naj izdelava like, jih sestavi, krije drugega z drugim, meri razsežnosti, vse to brez definicij in problemov, preprosto, lahko umljivo.«

V posebnem je za vsako učno stopnjo napovedan popoln preobrat učne metode.

1. šolsko leto.

Večinoma je čitati trditev, naj se z rednim računskim poukom odlaša, kolikor mogoče dolgo, ter da v prvem šolskem polletju zadostuje slučajno računanje, kakor ga prinaša celokupni pouk. Ta teza morebiti velja za večrazrednice. Na nižjeorganiziranih šolah, kjer je učni čas tako pičlo odmerjen, pa je menda priporočljivo, ako precej začnemo z računanjem, vzporedno s pisanjem in čitanjem. Slučajno računanje lahko poleg tega v polni meri najde svojo nego. Brezdvomno pa smotreno računanje podpira in pospešuje slučajno. Trditi se seveda sme tudi obratno.

Uvaževati pa je, da priredimo ure smotrenega računanja po možnosti vesele in zabavne. Pripomočki so sledeči: 1. igre, 2. ilustracije in demonstracije, 3. zaposlenje rok, torej rokotvornost, 4. pripovedovanje primernih povestic.

V vsakem kraju je gotovo v navadi kaka igra za preštetje, ki uvede novinca na vesel način v štetje. Pri nas menda:

Adam je po vrtu hodil.
Kol'ko ptičev je naložil:
Eden, dva, tri!
Pojdi puta, vun ti!

Ilustracije in demonstracije istotako služijo štetju, ki na početni stopnji ne sme biti nikdar abstraktno, marveč vselej predmetno. Poiskati je iz vsakdanje okolice novincev predmete, poočitujoče število, ki ga nameravamo obravnavati. Po možnosti naročimo učencem, naj prinesejo dotični predmet v šolo. Imamo pa tudi na tabli narisane dotične tipe, pozneje celo prizore.

Število 1: nos.

Število 2: Človek ima 2 oči. Petelin ima 2 nogi. Bicikelj ima 2 kolesi. Koča ima 2 okni.

Število 3: Deteljica ima 3 liste. Vilice imajo 3 roglje. Nož ima 3 rezila.

Število 4: Pes ima 4 noge. Voz ima 4 kolesa. Metulj ima 4 krila.

Število 5: Nagelček ima 5 listov. Pismo ima 5 pečatov. Roka ima 5 prstov.

Število 6: Rogač (hrošč) ima 6 nog. Okno ima 6 šip. Narcis ima 6 listov.

Število 7: Ščuka ima 7 plavuti. Kostanjev list ima 7 krp.

Število 8: Pajek ima 8 nog. Kolo ima 8 špic. Grahov strok ima 8 zrnč.

Število 9: Pri monštranci kleči 9 angelov. Hrastov list ima 9 zobcev.

Število 10: Človek ima 10 prstov. Rak ima 10 nog. Stara šola je imela 10 oken. Fabolko ima 10 pečk.

Število 11: Naša šola ima v nadstropju 11 oken. V naši šolski sobi 11 klopi. Iz pritličja v nadstropje vodi 11 stopnic.

Število 12: Na velikem oltarju stoji 12 sveč. Na mizi stoji 12 krožnikov. Na papirju je pritislih 12 gumbov. Na uri je 12 številčk.

Število 13: Pri zadnji večerji je bilo 13 oseb.

Število 14: Koklja vodi 14 piščet. Okrasek na robcu, 14 jagodovih cvetov.

Število 15: Jata ptic; okrasek na steni s 15 črešnjami.

Število 16: V razredu je 16 klopi; okrasek na steni s 16 vijolčnimi cvetovi.

Število 17: Gradič ima 17 oken.

Število 18: Lestenec v cerkvi drži 18 sveč. Stolbe imajo 18 stopic; okrasek v šolski veži s 18 tulipani.

Število 19: Mlado drevesce drži 19 hrušk. V pogrebem sprevodu vidimo 19 oseb.

Število 20: V trgovini je omara z 19 predali. Ob železnici stojita 2 droga z 20 porcelanastimi lončki.

Uporabna v tem smislu je tudi pri nas zelo priljubljena narodna pesmica: »Bratec iz Ljubljane!« Na pr.: »To petnajsto mi povej!« 15 je rožni venec. 14 je vseh štacijonov. 13 je Jezus Kristus. 12 je bilo apostolov. 11 je vseh devic itd.

Otroci z z a č u d e n j e m gledajo predmete, še bolj pa risbe. Pozornost zasluži tukaj začudenje kot p o s p e š i t e l j z a z n a v e.

Vrši se štetje. Otroci, naziraje sliko, štejejo n. pr. angele, klečeče pri monštranci, naprej, nazaj posamič, zboroma. Učitelj jim napiše pod sliko znak za število, torej številko arabsko, lahko tudi rimsko. Otroci čitajo, potem posnemajo in pišejo. Sledi prenos novo pridobljene številčne predstave na predmete, prisotne v šoli. Da še zunanji nazor pretvori v notranji, naštevajo otroci odsojne predmete, ki po njih mnenju poočitujejo obravnano število. Ta vaja pobudi domišljijo in pospešuje zgovornost. Tudi igro negujemo tukaj. Vsak otrok dobi škatljo, sicer shranjeno

v šolski omari, ki vsebuje dotično število šibic. Igraje s temi šibicami, polagajo otroci raznovrstne like:

- Število 1: Palica navpična, vodoravna, poševna.
- Število 2: Enačaj, križ, kot.
- Število 3: Lonec, skleda, miza, klop, streha.
- Število 4: Tabla, posteljak, stol, križ, številka 4.
- Število 5: Vilice, miza, številka 5; črke: m, a, c.
- Število 6: Vile, kosa, hlev, zvezda, številka 6, črke e in o.
- Število 7: Vile, lopata, kosa, miza s stolom, številka 7.
- Število 8: Peč, miza s stolom, zvezda, številka 8.
- Število 9: Hlev, peč, lestev, kosa, številka 9.
- Število 10: Mlinec za kavo, hiša, plot, številka 10.
- Število 11: Smreka, stolp s strelovodom, hiša z dimnikom.
- Število 12: Lestev, miza z 2 stoloma, številka.
- Število 13: Tehnica, vodnjak, škropilnica, številka.
- Število 14: Tabla na stojalu; številka.
- Število 15: Škropilnica, številka.
- Število 16: Številka.
- Število 17: Okno.
- Število 18: Hiša.
- Število 19: Cvetlica v loncu.
- Število 20: Deklica.

Važno je tudi polaganje prstov, ki so takorekoč prirojeno nazorilo.

Potem otroci merijo z metrom in litrom; tehtajo s kilogrami na tehtnici, ki jo učitelj lahko priredi ali še boljše, če pustimo, da jo prirede otroci; polagajo dotično število z novčanicami, ki jih jim je priredil učitelj, tudi te si lahko prirede sami; menjavajo novčance pri prehodu iz desetice v desetico. Nadalje tudi otroci razmotrivajo vprašanje, kaj kupimo in prodamo za dotično število Din.

Naposled pripoveduje učitelj pravljico ali basen, ki naglašuje obravnavano število, zopet zavoljo strmenja, ki bi naj močno občutek podkrepilo pomnenje. Take povestice so na pr.:

- Število 1: Pesoglav — enonožec.
- Število 3: Tri želje.
- Število 6: Na svatbi v Kani so imeli 6 vrčev vina.
- Število 7: Volk in sedem kozic. Snegulka.
- Število 10: Desetnica.
- Število 12: Pastorka in 12 junakov.
- Število 13: Trnulčica (13. vila zločesta).

Vsako število vsebuje račune, ki so le njemu lastni. Iz tega sledi potrebnost vsestranske obravnave, ki naj opozarja na sorodnost in medsebojno zvezo računskih operacij: seštevanje in odštevanje ter množenja in njegovih pretvorb, to je deljenja in merjenja. Brezdvomno vsestranska obravnava števil pripravlja bodoče spominjanje. Odgovarja vsem pogojem za druženje in obnovo predstav, namreč: podobnost, sorodnost,

istočasnost in istokrajevnost. Čudno, da so strokovnjaki minulih desetletji to dejstvo prezirali in omalovaževali.

Že pri številu 1 je možno obravnavati prvo računsko operacijo namreč $1 - 1$. V svoji pisni pripravi naj učitelj ugotovi vse računske izreke, ki so v okviru obravnavanega števila mogoči. Pri številu 4 n. pr.: $2 + 2$; 2×2 ; $2 - 2$; $\frac{1}{2}$ od 4; $4 - 4$; $\frac{1}{4}$ od 4; $4 - 1$; $4 - 3$; $3 + 1$; $1 + 3$.

V prvi desetici moramo posamič obravnavati vsak računski izrek. Uvod tvori zopet naziranje. Na tabli je narisana prizor, še bolje pa, zaradi pravilne indukcije kar 3 različni prizori, ki poočitujejo dotični računski izrek, n. pr. $3 + 2$.

Na pr. 1. Prizor. Ribnik, na obrežju vrba; 3 race plavajo, 2 prihajata; torej jih je —.

2. prizor: Pašnik in pastir; 3 svinje se pasejo; 2 prihajata iz hleva; torej jih je —.

3. prizor: Sosedova hiša; ona ima na levo 3 okna, na desno 2 okni; skupaj —. I. pod.

Vrši se odmišljanje. Učenci čitajo računski izrek začetkoma pomenice, potem brez imen, gola števila. Čitajo tudi v obratnem položaju, namreč $2 + 3$. Obrazca učitelj napiše pod ilustracijo. Opozori na grupacijo: $5 = 3 + 2$; obratno $5 - 2 + 3$. Obrazca napiše. Tudi nariše grupacijo s pikami. Tako nastane številčni lik, ki ima namen pri poznejši obnovi olajšati spoznavanje števila.

Posebno zanimive številične podobe so kvarte.

Učenci beležke čitajo, potem jih prepišejo. Pozneje se prepisovanje namoesti s pisanjem po nareku ter celo s pisanjem iz spomina.

Sledi pomnjenje, toda ne samo kot ustna vaja — memoriranje — temveč tudi kot ročna vaja. Učenci si morajo pomnjenje izreka »priedelati«.

Prej so risali številično podobo. Sedaj jo položijo a) s šibicami, b) s koruznimi zrnici, c) s prsti. Za to vajo dobi na posodo zopet vsak učenec »računsko škatljo« iz šolske omare. Seveda bi smel vsak učenec svojo lastno škatljo imeti tudi v lastni oskrbi, vsiljuje se v tem pogledu le pomislek, ali bo imel učenec v tem slučaju škatljo vselej pri roki in v potrebnem redu? Iz ozirov na vzgajanje reda in lastne skrbnosti pa je to odločno priporočati.

Da pravilno negujemo tudi pripovedovanje in zgovornost, prirede naposled učenci za priučeni računski izrek samoizmišljene povestice. Vsakdanje življenje nudi obilico primerov. Treba je le nekoliko pobude iz navodila. N. pr.: »Izmislite račun o jajcih!« »Naše kokoši nesejo na šupi v senu. Včeraj sem iskal jajca. V enem gnezdu sem našel 3, v dru-

gem 2. Potem sem imel 5. Djal sem jih v klobuček in jih nesel mami.« — »Izmislite še takšen račun o ovcah!« »Pri nas imam 3 bele ovce in 2 črni ovci; to je skupaj 5 ovac.«

Sledi primerjanje in uvrščanje. Učitelj napiše na tablo vrsto vseh doslej obravnavanih, z novim računom sorodnih računskih izrekov. V tem slučaju so še vrste kratke.

$$\begin{array}{c|c|c|c} 1 + 2 & 1 + 2 & 2 + 1 & 3 + 1 \\ 2 + 2 & 2 + 3 & 2 + 2 & 3 + 2 \\ 3 + 2 & & 2 + 3 & \end{array}$$

Učencičitajo napise, položijo zaporedoma vsak izrek s koruznimi zrnici, izvršijo računsko operacijo, ugotovijo znesek. Učitelj ga napiše. Izgotovljene vrste učencičitajo posamič in zboroma. Učitelj zbriše zneske in učencičitajo posamič in zboroma. Učitelj zbriše zneske in učenci memorirajo vrsto iz spomina a) v navadnem redu, b) v obratnem redu, c) izven reda. Naposled učenci zopet prirede za priučene račune račun-ske povestice.

Zgoraj obravnavanemu računu $3 + 2$ soroden toda nasproten je račun $5 - 2$. Ilustrovan je s sledečimi prizori:

1. Na drevesu je 5 ptičev, 2 ptiča zletita; obsedijo 3. Računski izrek se torej glasi $5 - 2 = 3$.

2. Na drevesu je 5 ptičev; 3 ptiči zletijo; obsedita. 2 Računski izrek je $5 - 3 = 2$.

Obravnava je slična kakor pri seštevanju.

Računska povestica: Na suknji sem imel prišitih 5 gumbov; 2 sem izgubil; sedaj še imam 3. — Pri nas smo imeli 5 svinj; 3 smo zaklali; redimo še 2. Primerjava in uvrščanje.

$$\begin{array}{c|c} 5 - 2 & 5 - 3 \\ 4 - 2 & 4 - 3 \\ 3 - 2 & 3 - 3 \\ 2 - 2 & \end{array}$$

Ko so vsi računi gotovega števila obravnavani, se vrši shvatba. Učitelj kaže na prste, učenci pačitajo n. pr. pri številu 5:

$$\begin{array}{c|c|c|c|c|c|c|c|c} 1 + 1 & 1 + 2 & 1 + 3 & 1 + 4 & 5 - 1 & 5 - 2 & 5 - 3 & 5 - 4 & 5 - 5 \\ 2 + 1 & 2 + 2 & 2 + 3 & & 4 - 1 & 4 - 2 & 4 - 3 & 4 - 4 & \\ 3 + 1 & 3 + 2 & & & 3 - 1 & 3 - 2 & 3 - 3 & & \\ 4 + 1 & & & & 2 - 1 & 2 - 2 & & & \\ & & & & 1 - 1 & & & & \end{array}$$

Množenja, merjenja in deljenja ne moremo lahko poočitovati na prstih; v ta namen služijo »številične podobe«. Primeri za število 5 so na pr. sledeči:

$$\begin{array}{ll} 2 \vee 5 & \bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc \\ 3 \vee 5 & \bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc \\ 4 \vee 5 & \bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc \\ 5 \vee 5 & \bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc \\ 1 \vee 5 & \bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc\bigcirc \end{array}$$

V drugi desetici se vsestranska obravnava vsakega posameznega števila nadaljuje po istih načelih kakor doslej. Učni postopek je pri-
krajšan le v toliko, da nastopijo kot učne enote skupine istovrstnih ra-
čunskih izrekov, namreč prištevanja, odštevanja, množenja, deljenja in
merjenja. Indukcija vsled tega preneha in stopi v ospredje operacija.

Učni postopek je sledeči: Na tabli stoji skupina za odštevanje v
številnem obsegu 11.

11 — 1
11 — 2
11 — 3
11 — 4
11 — 5
itd.
11 — 11

Učenci čitajo zaporedoma posamezni račun, ga položijo z zrcni in
izvršijo operacijo. Učitelj zapisuje zneske.

V prvi desetici, kjer je številna vrsta kratka, hitro spoznavanje po-
loženega števila ni delalo preglavice. V drugi desetici pa ni mogoče
zgolj s pogledom ugotoviti števila. Treba je štetja. Pripomoček za naglo
ugotavljanje števil je razvrščenje računskih predmetov po številnih po-
dobah. Ločimo 2 načina. Prvi poočituje dvodelnost dotičnega števila
na pr.

	12 = 6 + 6		13 = 7 + 6
	12 = 2 × 6		13 = 6 + 7
	12 = 6 × 2		

Drugi način kaže, katero mesto zavzema obravnavano število v
dekadičnem sestavu n. pr.

	13 = 10 + 3
	

Ta način tudi opozarja pri seštevanju na prehod iz prve desetice v
drugo, pri odštevanju iz druge desetice v prvo.

V prvi desetici pričeta pretvorba računskih izrekov potom obrata
se nadaljuje.

N. pr. Odštevanje v številnem obsegu 11.

Učitelj vnovič napiše vrsto:

11 — 1
11 — 2
11 — 3
11 — 4
11 — 5

Učenci izračunijo. Potem jim veli pretvorbo po načinu obrata. Učitelj napiše po nareku učencev tik prve vrste sledečo.

$$11 - 10$$

$$11 - 9$$

$$11 - 8$$

$$11 - 7$$

$$11 - 6$$

Učenci izračunijo in opazijo skrižani položaj. $11 - 1 = 10$; $11 - 10 = 1$.

Računi množenja in njegove pretvorbe merjenja se poočitujejo najmičnejše z že prej omenjenimi vzorci za okraske n. pr. kite 2 jagodovih cvetov, 3 črešenj, 4 vijolčnih cvetov, 5 redkev, 6 tulipanov, 9 tulipanih listov, 10 lončkov na brzojavnih drogih.

V umevanje deljenja uvaja demonstracija: Učitelj deli učencem do tično število orehov. Nazornejša pa je ilustracija: Učitelj deli narisanim učencem narisane orehe; učenci ob prvem pogledu na risbo ugotovijo računski znesek.

Nadaljuje se izmišljanje računskih povestic. Nastopijo prvi početki sklepnih računov in sicer sklep z množine na enoto in obratno z uporabo najnavadnejših mer.

Nadaljuje se primerjanje in uvrščanje novo pridobljenih računov, kar sliči tkanju velike preproge. Sedaj učitelj skrbi za to, da ne bo imela ta preproga vrzeli. Napiše računske vrste na tablo toda brez zneskov. Učenci dopolnijo zneske iz spomina brez poočitovanja. Edina opora jim je tukaj sigurno zavedanje v številni vrsti. Poočitovanje s prsti se ne more nadaljevati, ker nedostaje prstov. Kljub temu so otroci na tej učni stopnji že zmožni, da brez poočitovanja izračunavajo naloge, ki v svrhu učvrščenja in ponovila nastopajo ob koncu obravnave posameznega števila. To so prvi početki računanja na pamet. (Konec prih.)

ALBIN SPREITZ:

Iz prakse za prakso.

(Nadaljevanje.)

Nekaj splošnih praktičnih migljajev.

Da se načelo samotvornosti ali samopridobitnosti čimbolj uveljavlja in ni le beseda v dekoracijo, nudimo učencem na višji stopnji večkrat priliko, da vadijo lastno se razvijajočo razsodnost duha tudi v zadevah samo učiteljeve gerence. Primeri: — Na poziv učitelja naj se učenci prostodušno izražajo, kakšen red bi zaslužil in bi sami po najboljši vestnosti in vednosti prisodili učencu... v predmetu...

— Kako so čitali učenci... berilo..., pesem... z ozirom na mehanično spretnost in z ozirom na blagoglasje.

— Med odmori, pred poukom, na potu v šolo in domov naj se učenci prostovoljno sporazumevajo, da se bodo medsebojno opozarjali na napačno izgovorjene besedne in stavkovne oblike, poročali to po presledkih razredniku ter čim bolj vzdržno izmenjavali medsebojne misli. (Slednje je dobra vaja v gimnastici volje.)

Telesna vzgoja:

Osobito na nižji stopnji, a če se pokaže potreba, tudi na srednji in višji, otroke pred poukom, razvrščene pred odrom ali pa na hodniku dnevno pregledujemo z ozirom na snago vidnih delov telesa in obleke. — Če je učitelj v tem opraviu dosleden, se sčasoma lahko omejuje le na kontrolo s posameznimi učenci. — Učencem se pa naj da večkrat tudi prilika, da se medsebojno opozarjajo nad nedostatke druge v čim manj žaljivi obliki ter to eventualno javljajo razredniku.

Učni jezik:

(Za višjo stopnjo.) Umetniško lepe pesmi, ki postajajo tekom posameznih šolskih let otroška duševna last, naj si razvrščene po pesnikih zapisujejo, v poseben zvezek. — S tem se nudi učencu po izstopu iz šole možnost, da si pokliče v spomin ter učvrsti vse že na pol ali sploh pozabljene pesmi, ki posebno blažijo srce in bogatijo besedni zaklad. Rade bodo to storile posebno deklice. Učenec naj navede v tem ali drugem zvezku tudi vse mladinske spise, ki jih je že čital. — Učitelj naj mu priporoča tudi posebno značilne spise, o katerih bi bilo želeti, da bi jih šolo-zapustivši gojenec prilično čital, kadar si jih bo mogel nabaviti. Tudi te spise naj si učenec zabeleži.

Računstvo:

O denarnem prometu se pač v podeželskih šolah na višji stopnji vse premalo govori. — Kjer je v kraju posojilnica, in teh je z malimi izjemami skoraj povsod, naj se govori o vknjižbah, posojilih, naložbah itd.

v isti sami, kar se bo v sporazumu z načelstvom posojilnice lahko doseglo. To bo le povzdignilo nazornost, jasnost in zanimanje za to suhoparno snov v razvojni starosti učencev.

Rokotvorni pouk:

Ni, da bi morali učenci le poedino ustvarjati izdelke v lesu, v ilovici in kartonažna dela. Podvzemamo lahko tudi večja, razredna dela, pri katerih je udeleženih čimveč učencev.

TELESNA VZGOJA.

DR. LJUDEVIT PIVKO:

Učni načrt za vaje na posameznih orodjih.

a) Na krogih.

III. Vesa stojno spredaj s spuščanjem in s koraki. Vesa pod pazduhami čepno in stojno. Poizkusi nihanja v vesi pod pazduhami.

IV. Vesa stojno in ležno spredaj s spadam, s koraki in poskoki. Vesa stojno z gibi in držami nog. Vesa stojno v komolcih. Zgiba stojno in ležno spredaj z gibi lehti. Prevrat nazaj in naprej iz vese čepno. Vesa vznosno skrčno. Obesa v podkolenju v krogih. Vesa v podkolenju. Vesa. Sed v krogih. Nihanje v sedu. Opora čepno.

V. Izmene vese stojno. Obese. Vesa stojno zadaj. Sklek stojno spredaj za rokami. Vesa stojno v krogih. Zgiba. Kolebanje v vesi pod pazduhami. Nihanje v vesi z raznimi odri. Poizkusi seskoka v zanihu in prednihi. Vzpora ležno in sklek ležno spredaj in zadaj z gibi nog.

b) Na drogu.

I. Vesa stojno zadaj z gibi nog (ravnalne vaje). Vesa stojno spredaj. Pri vseh vajah je teža telesa pretežno na nogah, roke se le drže droga.

II. Vesa stojno spredaj s koraki in poskoki. Vesa stojno spredaj z gibi in držami nog. Izmene vese stojno s prijemi. Vesa čepno sonožno in enonožno. Vesa stojno v komolcih. Vesa ležno spredaj. Ročkanje na mestu v vesi čepno in stojno.

III. Vesa stojno in ležno in izmene s poskoki. Vesa stojno enoročno z obrati in gibi lehti in nog. Vesa ležno in stojno zadaj z gibi nog.

IV. Vesa stojno, zgiba stojno in izmene s poskoki, obrati in preprijemi. Zgiba ležno z gibi nog in lehti in izmene z obrati. Vesa (prosta vesa) in izmene s preprijemi, gibi nog.

V. Vesa, zgiba in izmene s preprijemi. Vesa v komolcih zadaj, vesa v podlehteh in nadlehteh. Zgiba z gibi nog. Ročkanje v vesi in v zgibi

Obrati v vesi ležno. Vaje na dvojnem drogu: vstop, gib nog, drže. Obesa v podkolenju enonožno in sonožno. Izmene obese v podkolenju s preprijemi in obrati. Kolebanje v obesi v podkolenju. Naupor iz obese v podkolenju v sed na drogu. Vesa v podkolenju. Opora stojno in opora ležno in izmene s preprijemi, gibi nog in ročkanje na mestu v opori ležno.

VI. Vesa in izmene s preprijemi in obrati. Zgiba in izmene s preprijemi. Kolebanje v vesi in v zgibi z gibi nog. Vesa in zgibi stojno na dvojnem drogu z obrati in gibi nog. Ročkanje v vesi in v zgibi. Opora ležno spredaj in sklek ležno zadaj z gibi nog in z obrati. Naupor iz obese v podkolenju. Vzmik spredaj. Drže v vesi.

VII. Vesa in izmene. Vesa vzosno spredaj, vesa vzosno zadaj. Vesa strmoglavo. Vesa stojno in izmene z obrati in s prevlekom. Vesa zadaj. Obesa v nartih zadaj. Ročkanje v vesi in v vzpori. Kolebanje v vesi in v zgibi. Obrati v vesi s preprijemi. Vzmik spredaj. Vzpora spredaj z meti odnožno in z obrati v sed. Vzpora spredaj z gibi nog na dvojnem drogu. Ročkanje, meti in drže na dvojnem drogu. Vzpora zadaj. Naupor iz obese v podkolenju. Toč nazaj iz seda enonožno. Meti odnožno. Drže v visi. Podmet »brez leta« (seskok podmetu).

VIII. Vesa in izmene: Vesa, zgiba, vesa vzosno spredaj in zadaj, obese v podkolenju, vesa strmoglavo, vesa zadaj. Opora in izmene: vzpora, sklek spredaj in zadaj. Ročkanje v vesi in v zgibi z raznimi prijemi in držami nog. Kolebanje z izmeno prijema, z gibi nog, z obrati. Kolebanje v opori. Vzmik spredaj, spad, sevlek. Toč iz vzpore nazaj. Naupor iz obese v podkolenju. Podmet čez vrstico in podmet kot seskok iz vzpore. Preskoki čez določni drog: odbočka, zanožka, prednožka. Drže, prednos. Vaje na »živem drogu«.

c) Na bradlji.

V prvih štirih šolskih letih ponavljamo na bradlji (s prijemom na eni lestvini) vaje na drogu dotičnih let (gl. učni načrt vaj na drogu I—IV.) in jih poizkušamo tudi s prijemom na obeh lestvinah bočno:

III. Vesa stojno spredaj pred rokami s poskoki, gibi nog. Izmene vese stojno s preprijemi in poskoki.

IV. Zgiba stojno, vesa stojno in izmene z obrati in poskoki, preprijemi. Vesa stojno enoročno z gibi nog in lehti. Obesa v podkolenju obenožno in enožno. Obesa v podkolenju * zanožno (bočno) in sonožno na eni lestvini. Ročkanje na mestu v vesi stojno spredaj pred rokami in v obesi.

V. Used enonožno znotraj bočno, gibi lehti in obrati v sedu. Used prednožno sonožno. Iz seda čelno na zadnji lestvini z zaklonom obesa stopali ob prednji lestvini (leg razovno zadaj). * Used zanožno in enonožno pred rokami. * Naupor iz obese v sed. * Obesa v nartih zadaj

zanožno. * Prevrat v sed raznožno v zgibo čepno zadaj in v veso stojno zadaj. Vzpora stojno in čepno.

VI. Sed in izmene z obrati in meti. Vzpora ležno in sklek ležno, na komolcih, opora ležno na lehteh. * Vzmik spredaj iz obese. * Obesa v nartih zadaj.

VII. Vzpora spredaj. Kolebanje v vzpori. * Used zanožno pred rokami. Prednožka. Used prednožno enonožno. Zanožka. * Used zanožno za rokami. Used zanožno. Vaje na »živi« bradlji. Meti čelno. Used z zaletom.

VIII. Vzpora ležno spredaj in sklek ležno spredaj z gibi lehti in nog. Ročkanje v vzpori ležno. Vpora ležno zadaj. Zanožka z obrati. Zanožka brez medkoleba. Sesed zanožno. Prednožka z obrati. Izmene sedov, s presedi in obrati. * Vzpora z gibi nog in trupa. * Ročkanje v vzpori. * Kolebanje v vzpori. * Kolebanje v vzpori z ročkanjem. * Vzmik iz obese bočno. * Strig zanožno.

č) Na k o z i.

V. * Razvoj preskoka zanožno (zanožke) z mesta in zaletoma. * Used raznožno. Used zanožno. Sesed nazaj, sesed naprej, sesed v stran. * Raznožka čez majhno kozo vzdolžno višine 110 cm.

VI. Vskok v klek. Seskok naprej iz kleka. Vstop na kozo izmensko-nožno iz kleka. * Raznožka zaletoma do višine 120 cm čez kozo vzdolž in na šir. Used prednožno sonožno z odzivom enonožno.

VII. * Vskok v sed jezdno. Obrati in suki v sedu. Sesed z obrati. Vzkok skrčno v oporo čepno, seskok. * Raznožka zaletoma do višine 130 cm čez kozo vzdolž in na šir. Vzmah in premah odnožno v vzpori. Odbočka. Prednožka. Zanožka. Vaje brez deske.

VIII. * Raznožka zaletoma do višine 130 cm. * Raznožka s $\frac{1}{2}$ obratom pred doskokom. * Raznožka z vrvico za kozo. * Raznožka z mesta do višine 120 cm. Used odbočno. Skrčka čez nizko kozo do 110 cm. Izpomolka. Vaje brez deske.

VI. Vesa stojno in vesa v komolcih. Izvinek v zgibi stojno. Vesa vznžno. Kolebanje v obesi. Naupor v obesi s prijemom za vrv. Nihanje z gibi nog.

VII. Vesa vzosno in vesa strmoglavno z izvinkom. Prevrat iz vese stojno zadaj. Kolebanje z gibi nog. Kroženje trupa v vesi stojno (ležno in v vesi. Nihanje z obrati. Seskok v zanihu. Seskok podmetno v prednihu.

VIII. Izmene vese s kolebanjem in v nihi. Nihanje brez odziva. Vaje dvojic. Obrati in izmene vese v nihanju.

RAZGLED.

A. SLOVESTVO.

Matija Valjavec, Izbrani spisi za mladino. Priredila Fran Erjavec in Pavel Flerè. Z risbami okrasil Rajko Šubic. — V Ljubljani 1922. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. LVII. + 182. Cena eleg. vezanemu izvodu 40 Dinarjev. —

III. Zvezek znane zbirke »Slovenski pesniki in pisatelji«, ki jo prirejata za mladino Fran Erjavec in Pavel Flerè, objavlja Valjavčeve izbrane spise. Knjiga je urejena po načelih, ki so vodila oba prirejevalca že pri izdaji Erjavčevih in Levstikovih izbranih spisov in ki so se izkazala kot dobra in vredna stalnega uvaževanja.

Na uvodnem mestu čitam življenjepis Matije Valjavca, razdeljen na četvero poglavij, ki omogočajo, da stoji življenje tega simpatičnega našega pesnika in pripovedovalca starine dovolj jasno in pregledno pred nami. Življenjepis se dviga nad suhoparnostjo in nad golim naštevanjem samih dat — dejstvo, ki postavlja iz tesnega okvira vsakdanjosti in šablone začetek, potek in konec Valjavčevega življenja z iskreno, objektivno besedo v tesno bližino umevanja in zanimanja onih, ki jim je knjiga v prvi vrsti namenjena. Menim, da je mladini tudi s tem življenjepisom razgrnjen vzorec, kako naj gleda, promatra in presoja življenje naših književnikov, da spozna v njih delih odsev in odjek njih lastne duše, kamor sta široki svet in veliko življenje globoko vnikla z zajedljivimi in neizbrisnimi svojimi vtiski. Svet v duši — drobec sveta v vesolstvu zunaj nje! Svet v knjigi — žitno dozorelo polje, razpoloženo z radodarno roko umetnikovo v hrano in naslado lačnim in take naslade potrebnim dušam...

Valjavec sam se najprej preprosto oglaš v pesmih: ljubka, kmetiško naivna žetev pevca domačih dobrav! Moderni

svet, željan razdražljivih in meglenih izlivov bolnih duš, pojde zakrknjeno mimo njih, a mehko in dovzetnost mladosti bosta radovojno odpirali srca mehko tekoči gladini Valjavčeve poezije.

Ta dobiva svoj vznos in značaj v prihodnjem oddelku, v pripovednih pesnitvah, ki jim poteka vir in izrazita poteza iz bogastva narodne poezije. »Ovsenjak«, »Od nebeške gloriije«, »Ptica pivka«, »Volk in pes« — to so stari naši znanci, če se smem banalno izraziti ob slutnji, da bodo tudi današnji sodobniki naših minulih mladih let krepko in radostno zajemali napoje zdravega užitka iz globine lepote in izvirnosti Valjavčevega guslarstva.

Ista domneva naj velja z ozirom na zadnji del knjige, ki ga zavzemajo narodne pripovedke. Zadnja med njimi (»Zakaj pesmačku i mačka miša ne trpi«) je natisnjena neizpremenjena, kakor jo je zapisal in objavil Valjavec sam, kar je odobravati že zaradi tega, da bo tudi mladini lahko spoznati razliko med narečjem in knjižnim jezikom.

Bogata drobnjava je zbrana v tolmaču, ki zaključuje knjigo.

Ilustracije Valjavčevim spisom je oskrbel Rajko Šubic, ki bolj simbolizira, nego realno upodablja. Njegova mladostna in razigrana fantazija je položila tudi svoj delež k spomeniku, ki ga je založništvo s to knjigo postavilo po zaslugi in pravici Valjavcu — »premarljivi književni bučeli kranjski«.

E. Gangl.

France Veber, Znanost in vera. Vede-slovna študija. »Pota in cilji«, zv. 15—16. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani 1923. Str. 254. Mehko vezana knjiga velja 65 Din, po pošti 50 para več.

Za kongres jugoslovanskega učitelstva, ko je letos zborovalo v Ljubljani, je izdala Tiskovna zadruga za vsakega izobraženca zanimiv spis: Znanost in vera. V njem podaja avtor psihološko analogijo

zanožno. * Prevrat v sed raznožno v zgibo čepno zadaj in v veso stojno zadaj. Vzpora stojno in čepno.

VI. Sed in izmene z obrati in meti. Vzpora ležno in sklek ležno, na komolcih, opora ležno na lehteh. * Vzmik spredaj iz obese. * Obesa v nartih zadaj.

VII. Vzpora spredaj. Kolebanje v vzpori. * Used zanožno pred rokami. Prednožka. Used prednožno enonožno. Zanožka. * Used zanožno za rokami. Used zanožno. Vaje na »živi« bradlji. Meti čelno. Used z zaletom.

VIII. Vzpora ležno spredaj in sklek ležno spredaj z gibi lehti in nog. Ročkanje v vzpori ležno. Vpora ležno zadaj. Zanožka z obrati. Zanožka brez medkoleba. Sesed zanožno. Prednožka z obrati. Izmene sedov. s presedi in obrati. * Vzpora z gibi nog in trupa. * Ročkanje v vzpori. * Kolebanje v vzpori. * Kolebanje v vzpori z ročkanjem. * Vzmik iz obese bočno. * Strig zanožno.

č) Na k o z i.

V. * Razvoj preskoka zanožno (zanožke) z mesta in zaletoma. * Used raznožno. Used zanožno. Sesed nazaj, sesed naprej, sesed v stran. * Raznožka čez majhno kozo vzdolžno višine 110 cm.

VI. Vskok v klek. Seskok naprej iz kleka. Vstop na kozo izmenskonožno iz kleka. * Raznožka zaletoma do višine 120 cm čez kozo vzdolž in na šir. Used prednožno sonožno z odzivom enonožno.

VII. * Vskok v sed jezdno. Obrati in suki v sedu. Sesed z obrati. Vzkok skrcno v oporo čepno, seskok. * Raznožka zaletoma do višine 130 cm čez kozo vzdolž in na šir. Vzmah in premah odnožno v vzpori. Odbočka. Prednožka. Zanožka. Vaje brez deske.

VIII. * Raznožka zaletoma do višine 130 cm. * Raznožka s $\frac{1}{2}$ obratom pred doskokom. * Raznožka z vrvico za kozo. * Raznožka z mesta do višine 120 cm. Used odbočno. Skrčka čez nizko kozo do 110 cm. Izpomolka. Vaje brez deske.

VI. Vesa stojno in vesa v komolcih. Izvinek v zgibi stojno. Vesa vznožno. Kolebanje v obesi. Naupor v obesi s prijemom za vrv. Nihanje z gibi nog.

VII. Vesa vzosno in vesa strmoglavno z izvinkom. Prevrat iz vese stojno zadaj. Kolebanje z gibi nog. Kroženje trupa v vesi stojno (ležno in v vesi. Nihanje z obrati. Seskok v zanihu. Seskok podmetno v prednihu.

VIII. Izmene vese s kolebanjem in v nihi. Nihanje brez odziva. Vaje dvojic. Obrati in izmene vese v nihanju.

RAZGLEDE.

A. SLOVESTVO.

Matija Valjavec, Izbrani spisi za mladino. Priredila Fran Erjavec in Pavel Flerè. Z risbami okrasil Rajko Šubic. — V Ljubljani 1922. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. LVII. + 182. Cena eleg. vezanemu izvodu 40 Dinarjev. —

III. Zvezek znane zbirke »Slovenski pesniki in pisatelji«, ki jo prirejata za mladino Fran Erjavec in Pavel Flerè, objavlja Valjavčeve izbrane spise. Knjiga je urejena po načelih, ki so vodila oba prirejevalca že pri izdaji Erjavčevih in Levstikovih izbranih spisov in ki so se izkazala kot dobra in vredna stalnega uvaževanja.

Na uvodnem mestu čitam življenjepis Matije Valjavca, razdeljen na četvero poglavij, ki omogočajo, da stoji življenje tega simpatičnega našega pesnika in pripovedovalca starine dovolj jasno in pregledno pred nami. Življenjepis se dviga nad suhoparnostjo in nad golim naštevanjem samih dat — dejstvo, ki postavlja iz tesnega okvira vsakdanjosti in šablone začetek, potek in konec Valjavčevega življenja z iskreno, objektivno besedo v tesno bližino umevanja in zanimanja onih, ki jim je knjiga v prvi vrsti namenjena. Menim, da je mladini tudi s tem življenjepisom razgrnjen vzorec, kako naj gleda, promatra in presoja življenje naših književnikov, da spozna v njih delih odsev in odjek njih lastne duše, kamor sta široki svet in veliko življenje globoko vnikla z zajedljivimi in neizbrisnimi svojimi vtiski. Svet v duši — drobci sveta v veselstvu zunaj nje! Svet v knjigi — žitno dozorelo polje, razpoloženo z radodarno roko umetnikovo v hrano in naslado lačnim in take naslade potrebnim dušam...

Valjavec sam se najprej preprosto oglaš v pesmih: ljubka, kmetiško naivna žetev pevca domačih dobrav! Moderni

svet, željan razdražljivih in meglenih izlivov bolnih duš, pojde zakrknjeno mimo njih, a mehko in dovzetnost mladosti bosta radovojno odpirali srca mehko tekoči gladini Valjavčeve poezije.

Ta dobiva svoj vnos in značaj v prihodnjem oddelku, v pripovednih pesnitvah, ki jim poteka vir in izrazita poteza iz bogastva narodne poezije. »Ovsenjak«, »Od nebeške gloriole«, »Ptica pivka«, »Volk in pes« — to so stari naši znanci, če se smem banalno izraziti ob slutnji, da bodo tudi današnji sodobniki naših minulih mladih let krepko in radostno zajemali napoje zdravega užitka iz globine lepote in izvirnosti Valjavčevega guslarstva.

Ista domneva naj velja z ozirom na zadnji del knjige, ki ga zavzemajo narodne pripovedke. Zadnja med njimi (»Zakaj pesmačku i mačka miša ne trpi«) je natisnjena neizpremenjena, kakor jo je zapisal in objavil Valjavec sam, kar je odobravati že zaradi tega, da bo tudi mladini lahko spoznati razliko med narečjem in knjižnim jezikom.

Bogata drobnjava je zbrana v tolmaču, ki zaključuje knjigo.

Ilustracije Valjavčevim spisom je oskrbel Rajko Šubic, ki bolj simbolizira, nego realno upodablja. Njegova mladostna in razigrana fantazija je položila tudi svoj delež k spomeniku, ki ga je založništvo s to knjigo postavilo po zaslugi in pravici Valjavcu — »premarljivji književni bučeli kranjski«.

E. Gangl.

France Veber, Znanost in vera. Vede-slovna študija. »Pota in cilji«, zv. 15—16. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani 1923. Str. 254. Mehko vezana knjiga velja 65 Din, po pošti 50 para več.

Za kongres jugoslovanskega učiteljs-tva, ko je letos zborovalo v Ljubljani, je izdala Tiskovna zadruga za vsakega izobraženca zanimiv spis: Znanost in vera. V njem podaja avtor psihološko analogijo

znanstvenega in verskega mišljenja in gradi na tej analizi glavno zakonito razliko med znanstvom in verstvom. Zato ima spis tri dele: V prvem razpravlja o znanstvenem, v drugem o verskem mišljenju, v tretjem pa o razmerju med znanostjo in vero. Pri tem se pisatelj dotakne tudi vprašanja, kako mesto zavzema napram znanosti, religiji in konfesiji umetnost, ki mu leži nekako na sredi med znanostjo in religijo.

Knjigo prav toplo priporočamo vsem izobražencem, za katere se zgoraj navedena vprašanja, zelo interesantna.

Ponatisi in prevodi. Knjižna produkcija je zadnja leta pri nas zelo oživila. Kljub vedno slabšemu gmotnemu položaju onih slojev, ki konsumirajo pretežno večino knjig, se ni morda pri nas še nikdar toliko natisnilo in prodalo knjižnega blaga kot zadnja leta. Toda žal ne gre vzporedno s tem pojavom produkcija izvirnih del. Glede znanstva in publicistike se v tem pogledu sicer ne moremo pritoževati, kar je pripisati v prvi vrsti velikemu, širokemu in blagodejnemu vplivu naše nove univerze, toda izvirnih leposlovnih del je vedno manj. V tem pogledu bi skoro mogli govoriti že v nekaki sterilnosti naših ustvarjajočih umetnikov, kar je gotovo prav karakteristični znak današnjih čudnih dni.

Glede na to se ne moremo čuditi, če skušajo zadovoljiti založniki knjižne konsumente s prevodi in ponatise, oziroma novimi izdajami starejših del naše literature. Doslej sta prvačili v tem oziru Tiskovna zadruga in Učiteljska tiskarna, zadnje čase pa jima je začelo že slediti tudi staro in znano naše založništvo Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani. Celo vrsto ponatisov in prevodov nam je podarilo to založništvo tekom pretekle zime in pomladi, ki sicer ne pomenijo nobenega izrednega knjižnega dogodka, a bo kupujoče občinstvo segalo po njih nedvomno prav rado. Najvažnejša izmed vseh teh publikacij je gotovo druga izdaja

R. Baumbach - Funtkovega: Zlatoroga. Skoro štirideset let bo že, kar je izšla

prva izdaja tega delca, ki je vzbudilo tudi med Nemci toliko pozornost ter doživelo nešteto izdaj, zato se naravnost čudimo, da se je izkazala pri nas potreba po njem tako pozno. O Funtku kot prevajalcu je bila že davno izrečena najboljša sodba in čeprav so splošno hvalili že prvo izdajo, je tem bolj podčrtati to, kajti pisatelj jo je prav temeljito predelal, tako da nam je podaril sedaj skoro nekaj povsem novega in še boljšega.

Ksaver Meško: Ob tihih večerih. Tudi to ime pozna danes že skoro vsak otrok, saj zavzema Meško že dolgo čisto samosvoje in važno mesto v naši literaturi. Pred devetnajstimi leti je izšlo prvič teli enajst, najboljših Meškovih mladostnih novel v samostojni knjigi, ki jo je vsa naša javnost pozdravila najlepše in je bila tudi že dolgo razprodana. Prepričani smo, da bo našla tudi danes še dovolj navdušenih bravcev, saj je ona najboljših del iz prvih let »naše moderne«.

Dr. N. Korun: Spake. Satire, humoreske in drugo. — To delce je mlajšega datuma. Šele l. 1910. je zbral pisatelj svoje podlistke, ki jih je priobčeval svoje čase v »Slov. Narodu«, jim dodal nekaj novih ter jih izdal, šestnajstero po številu, v samostojni publikaciji z zgorajšnjim naslovom. Slovenci smo ravno glede humoriistične literature zelo revni, a kljub temu to delce ni moglo zamašiti kake vrzeli, prešibko je. Da je pa čitajočemu občinstvu knjiga vendarle ugajala, nam dokazuje neizpodbitno potreba po takih izdajah, ki so pri nas tako redke.

A. Conan Doyle: Zgodbe Napoleonskega huzarja. Da si je duhoviti, spretni in vedri Anglež pridobil tudi pri nas že davno prijateljev in celo ljubiteljev, nam dokazuje najlepše zgorajšnje delo, ki so ga morali ponatisniti že po kratkih desetih letih, kar se je primerilo pri nas še redkim pisateljem. Da bo našel tudi ta drugi natis obilico navdušenih bravcev, je nedvomno, kajti v težki današnji borbi za obstanek je tudi tako-le vedno in lahko čtivo človeku

potrebno kakor kos vsakdanjega kruha. Prevod je V. Levstikov.

Frederick Marryat: Morski razbojnik. Tudi ta prevod je že ponatis, prva izdaja je izšla tri leta pred C. Doylem, vendar Marryatova popularnost pri nas nikakor ne dosega C. Doyleve, da, širši publiki bo danes že skoro neznan. Prejšnjim generacijam so bili zelo vseč lahki in zabavni pustolovski romani in mladinski spisi tega angleškega kapitana, ki je prinesel prvi na Angleško vest o Napoleonovi smrti, toda dandanes ima celo naša mladina za prvo silo že boljšega čtiva.

Maurice Leblanc: Arsene Lupin. Gentleman - vlomilec. Prav prijetna, čisto svojevrstna detektivska povest v lepem Levstikovem prevodu, ki jo bo prebral vsak v duško in z velikim užitkom.

Georges Radenbach: Mrtvo mesto. Pri nas se menda doslej še ni prevajalo tega zgodaj umrlega melanholičnega francoskega lirika, ki se je razvil v svojih zadnjih letih v čistega simbolista. »Mrtvo mesto« je njegovo glavno delo in Verhaeren je dejal o njem, da je »prinesel z njim v sodobno umetnost neko kadilo, ki ga je povzel iz ceremonij nekega novega mističizma.« S tem je delo dovolj karakterizirano. Založništvu moramo biti prav hvaležni, da je poseglo tudi po izdaji dela višjih umetniških kvalitiet, saj spadajo vsi estali, zgoraj navedeni prevodi zgolj v kategorijo »zabavne literature«. Prevod je Gradnikov, enako, kakor

M. Burnat - Provius: Knjiga za Tebe. H. Bataille, ki ji je napisal predgovor, pravi, da je to »knjiga ljubezni«, toda v resnici je še več, namreč visoka pesem fine polnosti, knjiga kakršno more napisati vsaj v taki obliki samo Roman. Sicer izgube taka dela v prevodu vedno dober del svoje opojnosti in čara, ki jim ga dajejo romanski jeziki, vendar je naša ravno v Gradniku dobrega in »kompetentnega« prevajalca.

Friedrich Schiller: Marija Stuart. To klasično delo je izdala sicer kr. zaloga šolskih knjig, a vendar ga lahko omenimo tu-

di v tej vrsti. Nedvomno je v prvi vrsti to založništvo poklicano preskrbeti nam dobre prevode vsaj onih klasičnih del, ki jih berejo tudi na naših srednjih šolah, zato moramo ta poizkus le pozdraviti v upanju, da mu sledijo polagoma še drugi. Delo in avtor sta tako znana, da je odveč vsaka nadaljna beseda in priporočilo, za kvaliteto prevoda je pa zadostna garancija že Zupančičevo ime. Kakor je napisal temu delu primeren uvod dr. J. Lokar, tako se nanj ne sme pozabiti tudi pri prihodnjih.

Še besedo o zunanji opremah. Ta mora biti vedno v skladu z vrednostjo in tudi vsebino knjige, vendar menimo, da je tudi za Doyleja, Marryata in Leblanca časopisni papir nekoliko preslab. Vezave so vseskozi iz papirja, kar je pa že danes, zlasti za debelejšje knjige, neodpušljivo, vsaj hrbiti bi morali biti platneni. Zakaj ni izšel tudi Schiller v vezani izdaji, mi je nerazumljivo.

Fran Erjavec.

Prav tako uvrstimo semkaj lahko tudi:

1. Maurice Maeterlinck: Modra ptica. Čarobna pravljica v šestih dejanjih in dvanajstih slikah. Prevedel Josip Bernot. Tisk in založba Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Cena 16 Din.

Veliki belgijski pisatelj M. Maeterlinck je Slovencem še malo znan. Učiteljska tiskarna je izpolnila veliko vrzel, ko je izdala v prevodu njegovo najkrasnejše delo: »Modro ptico«.

V l. 1904. je rekel M. Maeterlinck svoji ženi: »Pravljico za otroke imam; dva otroka sanjata. Napisal jo bom.« In nekaj dni pozneje: »Veš, v sanjah bosta šla na veliko potovanje.« In ko ga je nekaj tednov na to vprašala, kako je s pravljico ji je odgovoril: »Potujeta, potujeta.« To je bil početek »Modre ptice«. Šele leta 1908. je bila premiera »Modre ptice« — v Moskvi. In tri leta pozneje je prišla na oder šele v Parizu. Uprave največjih svetovnih gledališč si niso upale premagati silnih tehničnih nalog, ki jih stavi »Modra ptica«. Rusi so jih premagali prvi. Od takrat je

šla »Modra ptica« po vseh svetovnih odrih z naravnost epohalnim uspehom. Slovenci je na svojih odrih ne bomo izlepa videli, saj je za naše majhne razmere skoro nemogoče uprizoriti »Modro ptico«. Na mladinskih odrih bi pa dosegli tudi posamezni odlomki gotovo silen učinek.

Žal se moramo zadovoljiti samo s čitanjem tega prekrasnega dela. Globoko zamišljeno delo učinkuje tudi kot čtivo. In čitati ga je treba večkrat, in vedno novih lepo, novih globokih resnic boste našli v njem. »Modra ptica« je delo velikega dramatika in velikega pesnika. Delo prepleta čar vseh sanj, vseh upov, vseh bridkosti, ki gibljejo človeško dušo, ono zastoni iskanje po absolutni sreči. Sreča je v nas samih — v tem, kako gledamo svet. To je temeljna misel »Modre ptice«.

Čitajte »Modro ptico«, dajte pa priložnost tudi mladini, da jo čita. Pomagajte ji, da bo iskala in našla srečo, kjer je v resnici.

Fran Erjavec: Kitajske narodne pripovedke. V Ljubljani 1923. Izdala, natisnila in založila Učiteljska tiskarna. Str. 151. Cena vezani knjigi 26 Din. — Učiteljska tiskarna je začela zadnje čase posvečati vse večjo pažnjo narodnim pravlicam in pripovedkam različnih ljudstev, kar je pri pomnjanju tovrstnega čtiva pri nas še posebno hvalevredno, saj so ravno pravljice in pripovedke nedvomno najlepše in najzdravejše čtivo za mlajši svet. Doslej je izdala že češke in srbske, sedaj so pa izšle tudi zgoraj navedene kitajske v Erjavčevem prevodu in prikupni zunanji opremi. Vseh je 39, ki jih bo čitala mladina z velikim užitkom, a tudi odraslo občinstvo bo seglo po njih gotovo z zanimanjem, saj mu bodo odkrivala doslej popolno tuj miselni svet. Glede na to priporočamo zbirko vsem prav toplo.

Vendar si ne moremo kaj, da ne bi tudi pri tej zbirki ponovili istega, kar smo rekli že pri izdaji srbskih pravljic, da naj ne bodo te izdaje prevod kake — recimo — nemške zbirke, pač pa izbor najboljšega iz raznih zbirk. Tudi na tiskovne po-

greške bi bilo pri knjigi, namenjeni mladini, bolj paziti.

Končno priključimo tusem še izvirno delce:

Manice Komanove: Narodne pravljice in legende. Ljubljana 1923. Tisk in založba Učiteljske tiskarne. Str. 105, cena vezani knjigi 18 Din. — Mlajša generacija staršev narodne pravljice pozablja, v primernih knjižnih izdajah jih imamo pa še vse premalo, zato je bila gotovo srečna misel naše znane ljudske pisateljice, da jih je zbrala šopek (19 je vseh) in jih podala v prav posrečeni, samostojni obliki čitanja željni mladini. Otroci jih bodo od srca veselili, zlasti ker je dalo založništvo zbirki tudi lepo zunanjo opremo, zato jo vsem najtopleje priporočamo. —è.

Nové šolske in učne knjige. Med najagilnejša podjetja, ki nam je dalo v novi dobi celo vrsto izvrstnih šolskih in učnih knjig, moramo pri nas šteti Učiteljsko tiskarno v Ljubljani. Da je to svoje delo posvetila pred vsem osnovni šoli, nam postane umljivo, ako prevdarimo, da so v njenem vodstvu možje, ki imajo poznanje in umevanje te šole ter vedo, da je preokrenitev duha v duh narodnega in državnega edinstva, a tudi duha v modernem stremljenju nove šole treba začeti graditi od spodaj gor. Zato vidimo sistematično izdavanje knjig za to vrsto šol in skoraj bomo lahko rekli, da nas je preskrbela Učiteljska tiskarna v tem oziru z vsem potrebnim.

Najpotrebnejše so bile »Čitanke«, ki so s svojim petim delom, izišlim za tekoče šolsko leto, zaključene in čakajo sedaj v celoti na svojo strokovno oceno. Sedaj je pričela tiskarna z izdajo realističnih knjižic, o katerih sta dozdej izšli naslednji dve:

1. **Slovensko ozemlje (Jugoslavije I. del).** sestavila Pavel Plesničar in Rado Grum. S 24 pokrajinskimi slikami in 10 zemljevidi. Zemljevide risal F. Juvánec. Odobreno kot pomožna učna knjiga. Cena vezani knjigi 28 Din.

Pisatelja prihajata po posameznih zemljepisnih skupinah do zaokrožene celote, ki nam predoči slovensko zemljo naše države. Zelo potrebna pomožna knjiga bo učencu bogat zaklad za ponavljanje in poglobitev. Ker je s pomožno knjigo olahkočeno delo tudi učitelju, bo dosti več časa lahko porabil za prepotrebno skiciranje in vaje v čitanju zemljevida. Zemljepis obsega jasna in preprosta konvencionalna znamenja ter je tudi prva podlaga matematičnemu zemljepisu. Praktičen učitelj bo lahko na podlagi te knjige po potrebi uporabljal sintetični ali analitični učni postopek. Knjiga je dobra koncentracija kulturne slike našega ozemlja, z ozirom na promet, industrijo, gospodarstvo itd. V njej je spretno zastopana metoda znanega zemljepisca-metodika prof. dr. Heidricha, ki posebno navaja zveze med kulturno zemljo in človeštvom, s čemer uspešno goji miselni pouk. Socialno vzgojo pospešuje knjiga z navajanjem zadrugištva. Pouk bo poživljala tudi folklor z navajanjem običajev. Gojitev umetniškega čuta se goji s poudarjanjem naravne krasote naše zemlje in narodnih umetnin. Že naslov nam pove, da se opis vrši s stališča, da je slovensko ozemlje sestavni del velike naše domovine, Jugoslavije. Edino prava pot je, da avtorja nista začrtala meje tam, kjer jih je potegnila sanžermenska in rapalska pogodba ter se s tem vzbujala v srcih naše mladine zanimanje in ljubezen do ugrabljene naše zemlje in do naših trepečih bratov in sestra. Knjigo krasijo in ponazorjuje 24 pokrajinskih slik in 10 zemljevidov, delo F. Juvánca, ki so pravi sijajni knjigi in ki so že sami vredni cene, ki jo je določilo založništvo knjigi.

Želimo le, da sledi I. delu skoro tudi II. del, ki bo obravnaval vso državo, in se ji pridruži zgodovinska snov Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kakor doznavamo, je tako tiskarna že prevzela v založništvo v dobro uspelih »Zgodovinskih slikah«, ki bodo v modernem metodičnem smislu podajale to zgodovino.

2. Obči zemljepis za višje razrede osnovnih šol. Sestavila: J. Mešiček in Fr. Drnovšek. Odobrena od učne uprave kot pomožna učna knjiga. Cena trdo vezani knjigi 12 Din.

Posebno sedaj, ko je Srednja Evropa izpramenila svojo obliko in so tudi druge države v Evropi dobile svoje izpremembe in korekture, bo knjiga prav dobrodošla tako učencu kakor učitelju. Knjiga našteva in opisuje nove države: Republiko Avstrijo, Republiko Madjarsko, Čehoslovaško republiko, Zvezno republiko Nemčijo v novi obliki, Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, Reko kot samosvojo, Republiko Poljsko, Republiko Ukrajino itd. Sestavki so pregledno sestavljeni in ne preobširni, tako da jih učenci prav lahko obvladajo. Zastopane so vse države Evrope, Azije, Afrike, Amerike, Avstralije do Oceanije. V uvodu je razdelitev zemljepisne stvarine. Posebno spretno je sestavljen zvezdoznanski del, ki obravnava: vsemir, nebesna telesa, oblike zemlje, velikost in oddaljenost solnca, dozdevno premikanje solnca, globus in njega najvažnejše točke in črt, podnebni pasovi, zemljepisna širina in dolžina, vrtenje in tekanje zemlje, kako nastanejo letni časi, luna, kako se luna premiče, izpremembe lune, solnčni in lunini mrki, koledar. Knjigo prav toplo priporočamo.

Istočasno je izšla v Učiteljski tiskarni še:

3. Tomo Jedrlinić: Druga srbska ali hrvatska čitanka za slovenske šole. Cena trdo vez. 22 Din. Knjiga je prikladna za višje razrede osnovnih šol, za meščanske šole in za nižjo srednjo šolo. Odobrena je od šolske oblasti.

»Srbska ali hrvatska čitanka za slovenske šole.« ki jo je priredil Tomo Jedrlinić, je drugi del »Srbske ali hrvatske čitanke za slovenske šole«, ki jih izdaja Učiteljska tiskarna v treh delih. Knjiga je prav spretno sestavljena in so v njej zastopani tako cirilski kakor latinski sestavki. Ob koncu je pridejan srbsko-slovenski »Rečnik«. Berilca so prav dobro izbrana

ter so zastopani z njimi v čitanki številni pisatelji, tako: Zmaj Jovan Jovanović, Petar Preradović, Davorin Trstenjak, Avgust Senoa itd., itd. Ker je knjiga poleg za osnovne šole, prikladna tudi za meščanske in nižje srednje šol, smo prepričani, da se jo bo uvedlo tudi tam, ko se spozna njeno vsestranost.

4. Čitanka za izredne osnovne šole (74 podob). Sestavilo učiteljsvo gluho-nemnice v Ljubljani. Uredil V. Mazi. Ljubljana 1923 kr. zaloga šolskih knjig in učil, cena vez. 13 Din, nevez. 11 Din.

Ilustrovaná čitanka je namenjena sicer tudi za nižje organizirane osnovne šole, smemo pa trditi, da bo v prvi vrsti služila na šolah za abnormarno in duševno manj razvito deco. Po tem, da jo je sestavilo ravno učiteljsvo ljubljanske gluho-nemnice, smemo soditi, da je bila iz tega namena i sestavljena. Kot taka je sestavljena po izboru snovi in metodično prvovrstno in odgovarja vsestransko tudi po opreml. Tisk (na nižji stopnji tercije, na višji cicero in garmond) je izvrsten, lahko čitljiv, zunanja oblika knjige čedna, papir prvovrsten in ilustracije take, da bi si mi Slovenci tega pred par leti še mislili ne bi bili upali. Ilustracije te knjige namreč ne služijo samo v razvedrilo otrokom in oživlňavanje pouka, ampak večji del v poglobljenje in pojasnilo pouka, v tem oziru so slike pesnikov in različne slike prirodoslovne vsebine prav primerne. Prepričani smo, da bodo s to knjigo vestni pedagogi dosegli tudi pri najslabših razmerah uspehe, ki so doslej bili precej onemogočeni.

—è.

Zgodovinske anekdote II. zvezek. Zbral dr. Vinko Šarabon. 1923. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 16 Din.

Anekdote so kratke dogodbe, ki so se v resnici dogodile ali pa, ki naj bi se bile dogodile. Vsaka anekdota naj ima panto, zamisel nauk, duhovitost. Drugi narodi imajo cele zbirke anekdot, ki so točno opredeljene na čas, na posamezne stanove,

kraje itd. Dr. Šarabon je začel tozadevno pri nas še le orati ledino in priobčeval je v Mentorju nekaj poučnih in zabavnih prigodic. Z drugim zvezkom svojih zgodovinskih anekdot, ki so izšle sorazmerno jako hitro za prvim zvezkom, nam je dal knjižico, ki čemerne razvedri, vesele napravi razposajene, žalostne spravi v dobro voljo. Ljubiteljem zgodovine da nove zgodovinske hrane, entuzijastom gledišč nudi pogled za kolise, glasbenikom odpre »pedale« muzikalne veselosti, skratka — vsakdo pride na svoj račun.

Anekdote so vestno prebrane in prerešane in kar nam nudi pisatelj, niso vsakdanje šale, ampak dobro premišljene dogodivščine, ki so v celoti usmirjene v poučno smer in to daje Šarabonovi zbirki posebno vrednost. Dijak bo lahko črpal marsikaj koristnega iz njih, učitelj bo s temi anekdotami poživil poduk, vsakdo, prav vsakdo bo imel korist od njih. Že razvrstitev kot: dobro srce, domišljavost, hladnokrvnost, nagajivost, točnost, odkritosrčnost, ponos, prebrisanaost, skopost, prisotnost duha itd. itd. nam kaže bogastvo duha in mnogovrstnost in vsestranost bdelane snovi.

Knjižica bo v sedanjih resnih, težkih solza in trpljenja polnih časih zašla v zadnjo gorsko vas in nam nudila marsikavere veselo urico prijetnega odpočitka in vesele zabave.

Josip Jurčič, Spisi VIII. zvezek. Uregil dr. Ivan Grafenauer 1923. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena broširani knjigi 20 Din, vezani 30 Din.

Grafenauer je Jurčičeve zbrane spise pomnožil za en zvezek, tako, da bomo imeli kmalu celotnega Grafenauerjevega Jurčiča v ljudski izdaji. VIII. zvezek vsebuje dela: Ivan Erazem Tatenbah, Bojim se te, Črtica iz življenja političnega agitatorja, Telečja pečenka, Šest parov klobas, Po tobaku smrdiš, Ženitev iz nevoščljivosti in Andreja Pajka spomini, starega Slovenca. V tem zvezku zbrani Jurčičevi spisi so po večini literarni fejlnoni, ki jih je priobčeval

Jurčič, kot urednik Slovenskega Naroda v svojem listu. Kaj naj vam mnogo govorim o teh Jurčičevih spisih. Saj je Jurčič naš klasični realist in vsakdo ga je svoje dni že bral, dandanes ga pa ni mogel več brati, ker so Jurčičeva dela že pošla in jih je težko dobiti.

Grafenauerjeve opomnje so prvovrstne. Uvod k Ivanu Erazmu Tatenbahu je prav vester in nas uvede prav poljudno znanstveno v zgodovinsko ozadje povesti. Seznaní nas tudi z viri, katere je Jurčič uporabljal pri izpisovanju te povesti. — Ostale povestice so drobiž, ki imajo pač svojo ceno samo zato, ker so Jurčičeve. Trajno vrednost pa imajo »Spomini starega Slovenca«, ki so vsaj vsaj oblikovno popolnoma Jurčičeva last.

C. TO IN ONO.

Prvi izpit za meščanske šole na Slovenskem.*

(Donesek k zgodovini slovenskega osnovnega šolstva.)

Stare reči je treba radi njih starosti skrbno hraniti. Njihova notranja vrednost ni sicer vselej velika in spoštujemo se le kot stara relikvija, da si v resnici niso svetinja, in da zdaj lastniku morda ne koristijo več, dočim so mu bila prvotno dobrodošle. Pred seboj imam 52 let staro izpričevalo učne usposobljenosti za meščanske šole. Leta 1871., v začetku te letne dobe, se je bila v Ljubljani ustanovila

* Meščanskih šol ni bilo na Slovenskem do l. 1878. Prva se je bila ustanovila v Krškem, kjer je bil v to svrho podaril bogat Krčan Martin Hočevar lepo šolsko poslopje. Izjema je bila meščanska šola v Celju, katero je bila že kakih deset let prej ustanovila štajerska dežela, ki je bila v istem času, torej pred dotičnim zakonom (1869) otvorila več meščanskih šol, namreč v Radgoni, Gradcu, Fürstfeldu, Hartbergu, Voitsbergu. Za ustanovitev meščanskih šol na Kranjskem ste dali pa podlago in spodbudo državna postava iz leta 1869. in kranjska deželna postava iz leta 1874. Za Kranjsko velevala ta zakon, da mora vsak okraj (politični — šolski) imeti vsaj eno meščansko (seveda javno) šolo. Teh okrajev je zdaj enajst, in po preteku c. 50 let imajo na bivšem Kranjskem še le 6 javnih mešč. šol: Ljubljana (2), Krško, Jesenice, Ribnica, Tržič.

izpraševalna komisija za osnovne in meščanske šole. Ta je vabila k sebi osnovnošolske učitelje, kateri so potrebovali svedoče učne usposobljenosti, da se pri njej oglašijo, če hočejo biti v smislu zakonov usposobljeni za to ali ono kategorijo osnovnih šol, namreč za navadne osnovne (ljudske), ali za meščanske šole. (Tudi takrat kakor danes so spadale meščanske učilnice v splošno kategorijo javnih osnovnih šol). — Za usposobljenost poučevanja na osnovnih šolah se je oglasilo takrat (aprila 1871) več učiteljev, ki so potrebovali takega izpričevala; kajti imeli so največ le take svedoče, katere so bile le toliko vredne, kolikor zdaj izpričevalo učne zrelosti.

Kandidat J. L., takrat že poldrugo leto učitelj v J., je imel po dovršenih učiteljskih študijah že izpričevalo učne sposobnosti za učitelja na takratnih »glavnih šolah.« Zato se je bil oglasil za izpit na meščanskih učilnicah, četudi ni bilo takrat tako rekoč še nobene šole te vrste. Delal je vendar to preizkušeno in dobil sledeče: *Prüfungszugnis*s.

Gospod J. L. (Sledi »nationale« in »circulus vitae« kandidato) se je oglasil pri podpisani izpraševalni komisiji, da položi izpit za meščanske šole iz jezikovno-zgodovinske skupine. To se izvršilo po zakonu z dne 15. novembra 1869 št. 10.860 (22. decembra 1870 šte. 10.447).

V izpričevalu so navedena vsa vprašanja, ki so se stavila kandidatu. Navedeni so pa tudi odgovori izprašanega.

Pisмени izpit 26. aprila 1871.

Stavljena vprašanja kažejo, da se je takrat, ko je bila nova šolska doba komaj nastopila, od kandidatov že veliko zahtevalo. N. pr. prvo vprašanje iz pedagogike: »Die Reproduktionsgesetze der Gleichheit und Ähnlichkeit sind zu erklären und durch Beispiele zu beleuchten.« (Odgovor kandidata je bil »weitläufig, doch minder klar«). Drugo vprašanje se je vrtelo o telesni vzgoji. (Odgovor: »minder treffend, in der Ausführung jedoch gut«).

Iz nemškega jezika: pismo prijatelju, naj poklica ne zanemari. (Odgovor povoljni).

Iz slovenščine edino slovensko vprašanje: »Kateri važni dogodki ločijo srednji vek od novega?« (Odgovor: »In sachlicher in sprachlicher Beziehung sehr gut«). Iz zgodovine: o Periklu, o zlati buli

* Vse pisano (nemško); tiskanih formularjev za mešč. šole še niso imeli.

Karola IV., o velikosti in številu prebivalstva avstrijskih dežel in o času njih pripadnosti. (Obširen odgovor je bil le »ziemlich richtig« in tu in tam pomanjkljiv).

Iz zemljepisa: Več vprašanj iz astronomične geografije, o koralnih otokih, o Labi, njenih dotokih in pritokih in mestih ob njih. (Odgovor deloma dovoljen, deloma pomanjkljiv).

Ustni izpit 27. aprila.

Pri tem izpitu se je izpraševalo iz pedagogike, logike, psihologije, ukoslovja, iz nemščine, slovenščine, zgodovine in zemljepisja. V svedočbi je navedeno več ducatov pitanj, nekaj manj pa tudi odgovorov po svoji različni vrednosti. Vobče so bili odgovori »richtig, wenn auch nicht erschöpfend«. Vsa ta vprašanja so se stavila v dosego usposobenosti za pouk na meščanski šoli iz prve skupine.

Iz drugih predmetov se je le toliko izpraševalo, kolikor se je zahtevalo od kandidatov za osnovne šole. Iz godbe in petja J. L. ni delal izpita.

Probelektion (praktični nastop).

28. aprila 1871.

Navzočni ravnatelj, podravnatelj in še dva uda izpraševalne komisije. Uspehi »Der Kandidat hat durch die Lebhaftigkeit und Eindringlichkeit seines Vortrages ganz befriedigt«.

(Sklep.)

»Der Kandidat, Herr J. L. wird hienit für fähig erklärt, unter Anwendung der deutschen und slovenischen Sprache aus den Fächern der sprachlich - historischen an Bürgerschulen zu lehren und erhält hierüber ein Zeugnis mit Nur »Drei«.

Ako bi bila štev. I., bi bila odlika; število II. bi bil dober uspeh, štev. III. pa že manj; štev. IV. bi bil pa »Dermaßen nicht fähig«.

Podpisana sta bila: Dr. Ant. Jarc, kot ravnatelj (po stanu deželni šolski nadzornik z naslovom »prošt«) in Bl.(až) Horvat, kot njegov namestnik (po stanu profesor in ravnatelj moškega učiteljskega).

J. L.

Cena življenja. Življenje je najdražja svojina vsakega posameznika, pa tudi naroda in države. Ceno življenja daje notranje bogastvo, ki si ga prisvoji človek z vzgojo. To je moj notranji svet. Iz njega zajemajo moje tvorne sile pravce svojega uveljavljanja na korist lastne osebnosti, a nikdar ne na škodo skupnosti, ker sem sestayni del te skupnosti tudi jaz in mi ne more biti vse eno, ali sem v tej skupnosti del dobrega ali del zlega. Korist lastne

osebnosti je temelj moji moralni in materialni eksistenci, saj vem, da ni niti v meni niti v meni enakih hotenja: bodimo narod beračev in slabičev! Vsak berač in slabič — narod beračev in slabičev! Vsak tvorec in značaj — narod tvorcev in značajev! Kam hočem, kam moram? — Pa ne med delavne brate in sestre zaradi tega, da bi me vleklo med nje materialno plačilo ali pa hlepenje po časti in slavi! Zavest storjene dožnosti je strogi sodnik moje vesti, med tem ko vabljalost in zpodbuda dobička in povračila potiskata moje delo na nižjo stopnjo moralne kakovosti. Dobro zaradi dobrega, lepo zaradi lepega, plemenito zaradi plemenitega, vse zaradi vseh — to je cena življenja!

E. Gangl.

DROBNE PEDAGOŠKE NOVICE.

Volilni sistem s kroglicami v šolski občini. Večkrat sem se razgovarjal s svojimi učenci ob volitvah upravnikov naše šolske občine, kako bi se vršile volitve na najpoštenjši in najprimernejši način. Prvič smo volili tajno z listi. Ta način je bil prepočasen in se ni priljubil deci. Drugič smo poizkusili z vzklikom. Parkrat se je posrečilo, a nazadnje je prišlo do nesporazumljenja. Mlade duše so prvč čutile neke vrste korupcijo in nasilje. Da bi odpravi mogel temu nedostatku, je odkril nek učenec volilni sistem s kroglicami. Pod luknjo v klopi, kjer vise tintniki je postavil klobuk, ki naj bi služil namenu volilne skrinjice. Pri luknjah na klopi pa je nasvetoval, da se pritrdi kandidatne liste. Volilni sistem je bil od vseh volilcev z navdušenjem sprejet. Sestavili so več kandidatnih list, imenovali predstavnike skrinjice in volilno komisijo iz treh članov. Kot volilne kroglice je služil fižol, katerega so volilci prejeli pri komisiji. Nato je polagal vsak volilec roko s fižolom na vse skrinjice ter spustil tam, kjer je bila lista njemu najbolj simpatičnega kandidata. Volitve so se izvršile s splošnim zadovoljstvom volilcev brez »nasilja in korupcije«.

B. J.

Ženska vzgoja v smislu svetovnega miru. F. W. Foerster trdi, da je tudi žena odgovorna za svetovni mir. Zgodovina nas uči, kako velik vpliv so imele žene na moše svetovnega imena. V njeni moči je, da s svojo svetostjo in odgovornostjo poizkuša umiriti z besedo vsakdanje konflikte. »So besede, ki razorožujejo, besede, ki bude eksplozivne protičinke, pa tudi besede, ki krote demone, in besede, ki nas rešujejo pekla.« Kolika umetnost Rdečega križa je v pravilnem ravnanju v bolni samozavesti, kolika mora biti umetnost usmi-

ljene sestre, katera ozdrav moške konflikte, ki razdirajo sveto stremljenje človeštva! Žena misli danes, da njena mislija obstoja v tem, če obvezuje rane, katere so vsekali možne — njena mislija je vendar v tem, da zabrani sekanje ran in ravno tako je sveta znanost umetnosti, katera ljenja. 1. Nasičenost maščevanja jeze bo premagana z ravno tako veliko nasičenostjo ljubezni. Ženska vest se mora danes vprašati pri vsaki sodbi: Ni to duh, iz katerega izvira svetovna vojna, granate, grobovi mladinskih mas?! Antigona daje pravo smer žene, ko pravi: »Ne, da sovražim, marveč da soljubim, sem tukaj.« Te besede morajo biti motto ženske vzgoje ter postati vsakdanji opomin, kateri hoče lastne življenske konflikte rešiti v drugem duhu, kakor to stori s staro tradicijo ožuljena moška duša. Če se bodo žene zavedale svoje velike misije v smislu svetovnega miru, potem bo tudi mož vzgojen v duhu miru in uvidel neplemenitost prepira ter bistvo svoje življenske moči.»

B. J.

Priložnostna državljanska vzgoja. F. W. Foerster pripoveduje, da je bil nekoč pri pevski vaji delavskega društva v New Yorku, kjer je bilo navzočih okoli 4000 delavcev. Med petjem celega zbora zapoje nekdo tako, da se ga je prav neestetsko slišalo od drugih. Kapelnik da znamenje, da naj nehajo, cel zbor obmolke v sredini pesmi in zre začudeno v dotičnika. Kapelnik povzdigne glas in pravi: »Mislimo si sličen pogrešek pri petju v državnem življenju! Ljudje, ki samo povzdigavajo svoj glas, ne slišijo tujega, važnejšega glasu. So trenutki, ko mora biti moj glas samo ozadje drugega vodilnega, v srce segajočega glasu. In če se tuj glas razlega svečano po dvorani, bo tudi moj glas globlje razumljiv. So pa tudi momenti, da se moj glas razlega, da preglasi vse druge, kjer je bistvo kompozicije, da se moj glas dvigne.« Trdim lahko, da je kapelnik s svojim mojstrskim vzgojnim apelom doprinesel znaten kamenček k veliki zgradbi državljanske vzgoje.

B. J.

Umetnost za mladino. Priznava se sicer že splošno, da je glasba velike vzgojne važnosti za deco, a storilo se je tu še vrlo malo. Strok. učitelj Ehn na Dunaju je storil v tem smel korak: pridobil je iz različnih krogov (največ učiteljskih) godbenike, pevce in pevke ter ustanovil orkester in pevski zbor; sodeluje celo nekaj umetnikov. Pozneje je ustanovil tudi otroški pevski zbor. Otroci imajo na prireditve prost vstop. Podjetje se financira deloma iz prispevkov podpornih članov, deloma

iz sicer nizke vstopnine, ki jo plačujejo odrasli. Da se zbudi smisel za pravi pevski pouk, je ustanovljena pod vodstvom pedagoškega instituta pevška šola za otroke, v katero imajo učitelji kot hospitanti prost vstop.

Mertnerjeva reformna metoda za učenje jezikov. Toussaint - Langenscheidtova učna pisma (Unterrichtsbrieft) značijo velik napredek v učenju tujih jezikov in so se kmalu tudi splošno uveljavila. Po vojni pa se je pojavila nova metoda v učenju tujih jezikov, ki je istotako utemeljena z dosedanjimi psihološkimi izkustvi; ustanovitelj je Robert Mertner. Izdal je knjigo »Fremde Sprachen durch mechanische Suggestion«, kjer razvija svoja načela; knjiga je doživela v 3 letih nad 100 izdaj. Mertner se drži načela, da je prevajanje v tuje jezike učenju prej škodljivo nego koristno. Za izbiro snovi za tekste mu je merodajna pozornost besed. Med ca. 80.000 besedami, ki jih šteje vsak kulturni jezik, je namreč samo nekaj sto besed, ki so neobhodno potrebne za vsakdanjo uporabo. Dognal je, da že same štiri besedice die, du, und in zu (najpogostejše v nemščini) tvorijo 12% besed v nemškem tekstu. 66 najvažnejših besed tvori 50% teksta, kdor pa obvlada 320 najvažnejših besed, razume od 100 besed nemškega teksta 72. Ako pri učenju uporabljamo primeren tekst, se nam vtisnejo najvažnejše besede v spomin že samo s tem, da pogosto naletimo nanje; ni treba torej nobenega učenja vokabulov. Ostale redkejšje besede zgrabi spomin pač nekoliko pozneje. Sprejemanje tujih besed v spomin pa je odvisno tudi od tega, v kakši meri so podobne znanemu jeziku. Večja je podobnost, prej se vtisne v spomin in se zato njena pogostost v tekstu lahko zniža. Na učenje vpliva zelo ugodno zanimiv tekst; Mertner upošteva tudi to. Podana je tudi pravilna izgovarjava. Mertner smatra slovnico v gotovi izmeri za neobhodno potrebno in jo vpleta v gotovih presledkih. Doslej so izšla učna dela za francoščino, angleščino in španščino, vsako po 6 zvezkov.

Nedvomno pomenja Mertnerjeva metoda lep napredek. Ideal za učenje tujega jezika pa ostane osebni razgovor; temu se je doslej najbolj približala Berliz-ova metoda (Berliz-School), ki pa še ni povsem izdelana.

Pripomba k poročilu o otroški razstavi v Zagrebu. K poročilu, ki smo ga pod naslovom »Razstava dečje umetnosti« priobčili v list štev. 3.—4. nam piše g. Božo Račić, da je v tem poročilu med naštetimi slovenskimi šolami, ki so se razstave

udeležili, izpuščena šola v Adlešičih. Zakaj da to, pravi da ne ve; poslal da je iz te šole na razstavo prav lično zbirko, o kateri sedaj ni duha ne sluha.

Zagotoviti smemo g. B. Račiča, da naš poročevalec zbirke gotovo ni namenoma prezrl in ni hotel g. Račiču ali njegovi šoli napraviti kake krivice; iz poročila samega pa lahko razvidi, kako je bila razstava urejena, kako težek je bil pregled v njej in kako lahko se je kaj prezrla. Mi pa pripombo g. Račiča z veseljem jemljemo na znanje in želimo, da bi se bodoče take razstave udeležilo toliko slovenskih šol, da bi izsilile na nji lahko svoje posebno in odlično mesto.

Uredništvo.

FILOZOFSKI SLOVAR.

(Sestavlja dr. Fr. Derganc.)

(Dalje.)

27. **Misticizem** ali **mistika** (grš. myo — zaprem oči ali usta, mystikos — skrivnosten) je tisti filozofski nazor, ki trdi, da izvira vse spoznanje iz posebnega položaja človeške zavesti. V mističnem položaju zavesti je človeški duh baje sposoben, spoznati zadnjo resnico brez posredovanja izkustva, razuma ali vere, enako kakor bedeci človek neposredno spoznava z zunanjim vidom telesnih oči. V tem mističnem, spanju podobnem položaju se odpre mediju, zato sposobnemu in izvežbanemu človeku, notranji ali drugi vid (intuicija), podoben gledanju sanj y spečem položaju. Z notranjim mističnim vidom zagleda človek vse skrivnosti podzavodne duše in neznane prirode, vse tajne precnete in odnose verskega ali filozofskega, znanstvenega ali umetnostnega značaja.

Misticizem se je razvil iz dualizma, iz nazora, da bivata samo dve zadnji samostojni substanci, duh in telo; da ima duh sposobnost, ločiti se začasno ali za vedno iz telesa in živeti lastno, višje duhovno življenje neposrednega gledanja istine.

Po soslednem zakonu razvoja je prirodno, da se je najstarejši filozofski nazor misticizma najprej pojavil tam, kjer je filozofija v človeštvu najprej samostojno nastopila, torej v Indiji. Indijska filozofija bramanizma (stari testament) in budizma (novi testament) je prva izdelala metodo mističnega spoznavanja in jo spravila v poseben metafizično in spoznavnokritično zasnovan sistem, pristopen po principu dvojne resnice esoterizma in eksoterizma, po principu dvojnega pomena predmetov (vzročnega in simboličnega) samo filozofom, ki so svojo tajno modrost (vedanta, upanišad, tajnoslovje) skrbno prikrivali ne-

izobraženemu ljudstvu in ga še nadalje pitali z duhovno hrano izmišljenih, mitoloških bajk dualizma ali pojmovnega simbolizma, dasi je njih esoterična filozofija že izdavná premagala primitivni dualizem in se pretvorila v monistični idealizem (spiritualizem, pansihizem) sledeče vsebine: biva samo ena in sicer dušna substanca, nazorni razum ali razumna fantazija, imenovana »brama« (braman) ter istovita vesoljstvu in človeški duši (atman), ki plapolá in suklja v svetišču človeškega telesa, kakor plamenček, odtrgan iz centralnega ognja. Božanstveni makrokosmos breme prebiva v mikrokosmu človeka, malega boga, in se mu razodeva v luči razumne duše (atman). Zajedno pa vidimo, da se ta banalni panteizem še ni razvil preko primitivnega, samo v neskončnost povečanega in razširjenega psihično-osebne antropomorfizma do kritičnega stališča, ki pušča z višjim pojmovanjem božanstvo v nepristopnem misteriju in smatra razum samo za človeško sredstvo, potom kojega se božanstvo razodeva.

Indijski filozofi so zgodaj opazili: 1. da deluje človeška zavest v različnih položajih (bedeci, speči, sanjajoči, čuvstveno razburjeni, hipnotični in mrtvični položaj) in da se po izrednih svojstvih odlikuje mistični položaj notranjega vida; 2. da je sposobnost mističnega vida redka kakor vse izjemne človeške lastnosti. Kdor jo ima prirojeno (medij, asket, fakir), jo mora s posebno duhovno vajo razviti in izvežbati, kakor postane muzikaličen človek samo po mnogoletni, naporni vaji virtuoza.

Tekom stoletnega izkustva je organizovala indijska filozofija za mistično spoznavanje posebno šolo in metodo, imenovano »joga« (askeza). Učenec in izvrševalec joge se imenuje »jogin« (asket). Bistvo indskih duhovnih vaj obstoja v napredujoči koncentraciji duha po natančnih predpisih in v soslednih stopnjah, po Budi v štirih. Duhovne vaje se vrše v samotnih, posebno opremljenih hišah (samostanih) pod vodstvom starega, izkušenega voditelja (psihaologa).* Mesece in leta jih ponavlja uče-

* Potrebno bi bilo tudi pri nas pojasniti strokovnjaka o trditvi teozofov, da so baje tudi katoliki presadili svoje duhovne vaje (exercitia spiritualia) iz indijske joge; da je bil Ignacij Lojola, ustanovitelj jezuitskega reda, član mistične sekte »Alumbrados« (Razsvetljeni-budisti) in da je prevzel njihove duhovne vaje. Drugi zopet menijo, da so duhovne vaje Ignacija L. samo plagijat knjige »Exercitatorium vitae spiritualis«, k jo je izdal l. 1500 monserratski opat Don García Cisneros.

nec, vsled neprestanega, ritmičnega ponavljanja okore izbrane in predpisane predstave po zakonu psihološke mehanizacije, naposled postane duh učenca navaden mehaničen, a strašen stroj v rokah organizacije. Skrivnost neprestanega, ritmičnega ponavljanja je naglašal Buda še na smrtni postelji:

Vse je brez trajnosti, učenci, borite se brez prestanka (ponavljajte). Ker zahtevajo duhovne vaje nadpovprečne inteligence, se niso mogle splošno razširiti med ljudsko maso, ampak so ostale vedno samo vzgojna metoda inteligence in voditeljev.

Najvišjo stopnjo duhovnih vaj doseže asket v zamiku (ekstazi). V njem občuti neskončno srečo, koji nobena druga ne enači, kakor pravi stara budistična pesem, podobno sreči, ki jo riba doživi, ki smo jo vzeli za nekaj časa iz vode in jo zopet nazaj položili. Po prebujenju iz mističnega sna se zdi asketu, da se je njegova duša ločila od telesa, se potopila v globino neskončne podzvesti in se združila z bogom samim, da je neposredno gledal vse skrivnosti prirode kakor orel iz višine pokrajino pod seboj, da se je plamenček njegovega atmana razširil in razgorel v bramo samega. Asket je o resničnosti prizorov notranjega vida neomajno prepričan; enako prepričanje z občutkom najvišje izvestnosti prevzame tudi verne gledalce, opazujoče ekstazo svetega moža.

Historično je zanimivo, da so prevzeli indijski Arijci bramansko filozofijo kakor svojo črno kožo od črnokožnih prvotnih prebivalcev Indije, najbrže dela terciarnega črnega plemena, ki je v starokameniti dobi razširilo svojo posebno kulturo (selitev duš, čarodejstvo, vraževernost) preko cele Evrope in Azije ter se pozneje pomešalo s priseljenimi Indoevropejci. Prvotni misticizem je rešilo v obliki tajnih sekt (misterijev) in dalo tako enotno podlago vsem mističnim strujam v Babiloniji, Perziji, Egiptu in na Grškem, osobito semitski religioznosti, zasidrani z nasiljem zunanjega (heteronomnega) prepričanja.

Na Grškem so gojile misticizem tajne verske sekte v obliki »misterijev«. Z mističnimi vajami (askezo) je vzgajal Pitagoras učence svojega samostana v Krotonu (Spodnja Italija), od njega je prevzel Platon askezo in mistiko s selitvijo duš. Koncem »Menona« razlikuje Platon oba načina spoznavanja, natančneje izvaja razliko v dialogu »Phaidros«. Intuitivno spoznava človek z božanskim delom (theia moira) duha v posebnem položaju zavesti, v položaju oduševljenosti ali božanske blaznosti (mania, eros), spoznanje se »pojavi z božanskim delom brez razuma«.

Misticizem Pitagore in Platona je prevladal v grški filozofiji s sistemom novoplatonizma (Plotin) in gnosticizma ter visoko zavalovil v srednjem veku s krščansko mistiko in vraževernostjo čarovniških procesov.

Sovisni val misticizma je upadel z napredkom modernega prirodoslovja in tehnike, a začel zopet naraščati koncem 20. veka, osobito po svetovni vojski v obliki okultizma, spiritizma, novobudizma, teozofije (Blavatsky, Olcott, Besant) in antropozofije (Rud. Steiner). Mistični element uvaža v francosko filozofijo intuicija modnega filozofa H. Bergsona. Vedno je brnela mistična struna na balalajki ruske filozofije, neposredne sosedes orijentalnega in indijskega misticizma (Solovjev, Loskij). Bergson in Loskij hočeta priboriti mističnemu spoznavanju (intuiciji) priznanje legitimne filozofsko-znanstvene metode, ki bi predstavljala četrti vir spoznanja poleg izkustva, razuma in vere.

V zgodovini se tipično ponavlja upadanje in naraščanje misticizma, v časih dolgotrajnih vojsk in revolucij, gospodarske krize in materialne bede opeša intelektualna sila logike in v utrujenih, onemoglih dušah zagospoduje vraževerni misticizem. Celo inteligentnemu človeku se kradoma vsiljujejo mistične slutnje. Isto silovito dejstvo misticizma probija v zgodovini, v narodnem in individualnem življenju.

Kaj ve znanstvena psihologija o dejstvu misticizma? Ž njim se bavi posebna stroka splošne psihologije, parapsihologija (Nemci) ali metapsihologija (Francozi), ki po znanstvenih metodah izsledjuje vse pojave okultizma. Doslej ugotavlja samo instinitost dejstva, a pristavlja, da je tako zapleten in zavozlan problem, da ga še ni mogoče vsestransko osvetliti. Opozarja, da je prvotno in osnovno človeško razpoloženje mistično: človek se rodi v okolici samih skrivnosti, vsak trenutek doživlja v sebi in okoli sebe učinke, prihajajoče iz nevidne, neznane prirode, ki se v začetku istoveti z mistično nadprirodnostjo. To vsakdanje doživljanje skrivnosti spremlja enako skrivnostno občutje in razpoloženje, čeprav človek naposled otopi in se navadi neznanih vzrokov. Osnovno mistično razpoloženje prevladuje v mladini in ljudski masi, v inteligentu se omeji samo toliko in tam, kolikor in kjer se umaknejo mistične sence luči razuma in logike.

Ker počenja misticizem na čustveni osnovi, odgovarja razum kakor v vsakem emocionalnem položaju, torej s slikami, z nazornimi predstavami fantazije. Misticizem misli v nazornih, simboličnih podobah. Enako na-

zorno spočne tudi znanstvenik v hevrističnem afektu idejo, po mnogoletnem naporu in hrepenenju se mu nenadoma prikaže v obliki takozvane intuicije. Pozneje stoprav utemelji intuitivno najdeno idejo z znanstvenim in logičnim aparatom. Nazorno doživlja tudi medij v hipnozi pod vodstvom hipnotizerja, v avtohipnozi pod vodstvom lastnih čustveno in hrepeneče vkoreninjenih pojmov. Enako nazorno doživi po noči človek v sanjah, česar se je podnevi bal ali po čemur je hrepenel.

Znanstvena psihologija priznava dejstvo čustvenega mysticizma kot prvotnega in osnovnega človeškega razpoloženja ter dejstvo mističnega, intuitivnega spoznanja, intuicije, ki nastane avtomatično v globinah podzvestnega spomina brez sodelovanja zavestne, torej svobodne volje in priplava gotova na površino zavesti. Kako se vrši proces podzavednega spoznavanja, v kaki obliki in stopnji se javlja zavesti? Ali v obliki nazorne simbolične predstave, ali na višji stopnji pojmovne abstrakcije? Ali v obliki temnega čustva ali slepega gona? Ali v normalnem, al samo v izrednem in izvežbanem položaju zavest? Natančno znanost še ne more odgovoriti, samo toliko je spoznala, da se udejstvujejo v intuiciji samo prirodne, čeprav še neznane moči, ki izključujejo vsako sodelovanje nadprirodnih sil in duhov (spiritizem). Vse napačne razlage potekajo iz tiste metodične zmote, ki osamosvaja in trga iz prirodne celote neznani del prirode in ga povišuje brez vsake logične nujnosti na stopnjo nekega nadprirodnega bivanja. Kar je v prirodi neznano, zato še ni nadprirodno, kar je bilo včeraj neznano (nadprirodno), to je danes znano (prirodno) in celo znanstveno umljivo.

Ista znanost nam tudi pojašnjuje, zakaj so si različne dobe in osebe različno razlagale to skupno dejstvo. Mislimo si samo čustveno razigranega in po resnici hrepenečega človeka, ki intuitivno dojame važno idejo, a v svoji psihološki neizobraženosti niti ne slutiti nje prirodnega izvora. Kako se vendar razlikuje ta način izredne spoznavne nazornosti od njegovega vsakdanjega ali ljudskega spoznavanja! Nemogoče se mu zdi, da bi tukaj delovale samo prirodne moči njegove duše, zato si razlaga na čudežen način, da ga je navdahnila neka višja nadprirodna sila, neki višji duh in mu razodel

v nazorni obliki skrivnostno resnico. Različna razlaga destva se izraža tudi v različnih imenih položaja: zamik, ekstaza, hipnoza, vizija, inspiracija, intuicija, drugi vid, unio mystica, trance, manija (Platon). Iz takega zmotnega umevanja se je razvila večina vraževernega okultizma. Kljub temu spoznanju bo še vedno dovoljevala umetnostna svoboda, govoriti pesniku metaforično in simbolično brez premišljene prevare o prikazni bogov in duhov, ki so mu razodeli skrivnostno inspiracijo ali vizijo.

Psihološki dejstvi čustvenega mysticizma in mističnega, intuitivnega spoznanja si je osvojila zlasti praktična psihologija (psihotehnika, psihagogika) in ju proglasila za učinkoviti, novi sredstvi ljudske vzgoje, izluščivši ju iz vraževerne lupine kakor je nekdanj izluščila znanost moderno fiziko, kemijo in astronomijo iz vraževerne magije, alkimije in astrologije. Tako je rešila problem esoterizma in eksoterizma, navidezni problem dvojne resnice. Resnica je samo ena, a se pojavlja v različni obliki ob prehodu skozi različno duhovnost ljudstva in abstraktnega filozofa. Ljudstvo dojema resnico v obliki nazornih simbolov, filozof v obliki abstraktnih in logičnih pojmov, v neizobraženem ljudstvu prevladuje nazorna fantazija, v šolanem filozofu pojmovni razum. Moderna psihagogika dokazuje, da ni formalna razdelitev znanosti v esoterizem in eksoterizem nikaka dijalektična prevara, ampak metodičen, na psiholoških dejstvih sloneč most, ki končno in za vedno združi bregove prepada med ljudsko in filozofsko dušo ter odgrne zadnjo zaveso izpred nadprirodnega mysticizma. Indijska filozofija je doslej edina gojila znanost v obeh oblikah logičnega esoterizma in mistično simboličnega eksoterizma, seveda manj iz praktičnih potreb ljudske vzgoje nego iz religiozno spekulativnih ozirnov.

Podatki mističnega spoznavanja so samo tedaj resnični, ako uspešno prestanejo sledečo logično in znanstveno preizkušnjo strokovnjakov. Logična preizkušnja je nepotrebna v metodičnem in didaktičnem mysticismu, kajti tukaj je preoblekel znanstvenik (filozof) abstraktne pojme v nazorno obleko simbolov, jih samo predstavil iz abstraktnega filozofskega jezika v nazorni ljudski jezik in umetnost mističnih simbolov.

(Dalje prih.)

Upravništvo „Popotnika“ ima v zalogi še spodaj označene „Popotnikove“ letnike, ki se oddajajo vezani po ceni à 20 Din.:

Letnik 1888	6 kompl. izvodov	Letnik 1907	17 kompl. izvodov
„ 1889 11	„ „	„ 1908 37	„ „
„ 1890 5	„ „	„ 1909 23	„ „
„ 1892 8	„ „	„ 1910 32	„ „
„ 1893 5	„ „	„ 1912 42	„ „
„ 1900 37	„ „	„ 1913 54	„ „
„ 1902 2	„ „	„ 1914 60	„ „
„ 1904 37	„ „	„ 1915 123	„ „
„ 1905 13	„ „	„ 1916 72	„ „
„ 1906 43	„ „	„ 1917 43	„ „

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 20 Din, pol leta 10 Din, četrt leta 5 Din. Posamezni zvezki stanejo Din 2·50.

Naročnino in reklamacije sprejema upravništvo listov UJU poverj. Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. — Rokopise je pošiljati na naslov: Pavel Flerè, okr. šolski nadzornik v Ptuj.

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Zadružnik zadruga postane lahko vsak, kogar sprejme načelstvo. Delež 50 K se vplača naenkrat in se obrestuje po 5%.

Vstopnine se plača 2 Din.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsakega, če tudi ni zadržnik. Obrestna mera je 5%. Obrestovanje se pričinja s 1. in 16. vsakega meseca.

Posojila se dajo le zadružnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih.

Informacije pošilja zadruga vsakomur franko, kdor vpošlje 4— Din v znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se principijelno ne odgovarja.

Zadružni lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6

Uradne ure za stranke so izvzemši praznikov vsak četrtek in soboto od 1/2 17. do 1/2 18. ure.

Cenjenemu učiteljstvu in slavnim okrajnim šolskim svetom priporočamo v obilna naročila vse predpisane šolske tiskovine po najnovejših vzorcih, najnovejše mladinske spise lastne in druge zaloge, poštne in druge tiskovine za šolsko uporabo na ljudskih, obrtnih in meščanskih šolah, učne načrte, razne napise na lepenki, itd. - Zahtevajte cenik, ki se pošlje brezplačno in poštne prosto. - Vsako leto izide „Ročni zapisnik“ z osebnim statusom in imenikom vseh šol po slov. deželah.

UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI

registrov. zadruga z omejl. zavezo
Frančiškanska ulica 6.

